

Miljøverndepartementet
Miljøvernminister: Helen Bjørnøy

KONGELIG RESOLUSJON

Ref.nr.:

Saksnr:

Dato:

Foredrag til Kongelig resolusjon om verneplan for skog

1. Forslag

Miljøverndepartementet (MD) tilrår med dette opprettelse av 10 naturreservater i medhold av lov om naturvern.

Tilrådommen omfatter forslag om vern av 10 områder som faller inn under begrepet "frivillig skogvern". Områdene har ulik bakgrunn:

- 7 områder er del av pilotprosjektet "Frivillig vern av skog".
- 2 områder er del av prosessen rundt salget av Saugbruksskogene.
- 1 område er oppfølging av tilbud om vern fra grunneier fra 1997.

Områdene foreslås vernet som naturreservater. Blant de 10 områdene inngår forslag om utvidelser av 3 eksisterende naturreservater, og følgelig foreslås opphevelse av tidligere vernevedtak for disse 3 verneområder. Samlet nytt verneareal er ca. 20,4 km², hvorav ca 8,8 km² er produktiv skog.

Områdene som foreslås vernet er:

Pilotprosjektet "Frivillig vern av skog"

- Isi naturreservat, Bærum kommune, Akershus fylke
- Ramsåsen naturreservat (utvidelse), Bærum kommune, Akershus fylke
- Kjaglidalen naturreservat (utvidelse), Bærum kommune, Akershus fylke
- Storsteinfjell naturreservat, Fyresdal kommune, Telemark fylke
- Høydalsfjellet naturreservat, Drangedal kommune, Telemark fylke
- Steinknapp naturreservat, Drangedal kommune, Telemark fylke
- Skottfjell naturreservat, Drangedal kommune, Telemark fylke

Saugbruksskogene

- Brattås naturreservat (utvidelse), Halden kommune, Østfold fylke
- Svartvannet naturreservat, Halden kommune, Østfold fylke

Privat initiativ

- Risdalen naturreservat, Birkenes kommune, Aust-Agder fylke

Det tilrås samtidig å oppheve vernevedtakene for Ramsåsen naturreservat (14.6.2002), Kjaglidalen naturreservat (14.6.2002) og Brattås naturreservat (9.7.1993).

2. Hjemmelsgrunnlag

Vern av spesielle områder eller forekomster skjer i medhold av "lov om naturvern" av 19.6.1970. I loven er det gitt hjemmel for opprettelse av ulike vernekategorier. Vedtak om opprettelse av naturreservater treffes av Kongen i statsråd etter naturvernlovens §8 som lyder: "Område som har urørt, eller tilnærmet urørt natur eller utgjør spesiell naturtype og som har særskilt vitenskapelig eller pedagogisk betydning eller som skiller seg ut ved sin egenart, kan fredes som naturreservat. Et område kan totalfredes eller fredes for bestemte formål som skogreservat, myrreservat, fuglereservat eller liknende."

3. Verneverdier

Formålet med vern av disse områdene er å ta vare på både "typiske" skogområder og spesielle/sjeldne/truede elementer i skognaturen. Mesteparten av skogarealene i landet ligger på Østlandet. I tillegg til store arealer med barskog, finnes også innblanding av edelløvtrær som gir skogen et varmekjært preg i nasjonal sammenheng. Flere av de foreslåtte verneområdene er mindre skogområder med stort innslag av varmekjære treslag, mens de største områdene domineres av ulike utforminger av barskog. Et vern av de foreslåtte områdene vil sikre arealer med til dels store verneverdier. Fem av områdene har nasjonal verneverdi. De fleste av områdene er egnet til å oppfylle mangler som rapporten "Evalueringen av skogvernet i Norge" (Framstad et al 2002) påpeker. De viktigste er:

- o naturskog med forekomster av rødlistede arter innenfor det boreale taigaelementet
- o prioriterte skogtyper innen boreonemorale og sørboreale vegetasjonssoner herunder løv- og blandingsskog
- o rike skogtyper og arealer med edelløvskog
- o viktige forekomster av rødlistearter
- o store områder

Direktoratet for naturforvaltning (DN) vurderer at alle områdene tilfredsstiller de krav som naturvernlovens § 8 setter til områder som skal vernes som naturreservat. Et område er på over 9 km², og må karakteriseres som et relativt stort naturreservat.

4. Andre interesser

Historisk har skogene i Norge blitt utnyttet først og fremst i forbindelse med skogsdrift, men også i forbindelse med andre utmarksnæringer. Mye av arealene i de områdene som nå fremmes for vern ligger vanskelig tilgjengelig og skogbruksinteressene er relativt små. For disse arealene er det imidlertid interesser knyttet til friluftsliv, jakt og annen utmarksnæring. Vern som foreslått vil innebære at det ikke kan drives skogbruk i områdene. Annen bruk som f.eks. utmarksbeite, jakt, fiske og friluftsliv vil i stor grad kunne fortsette som tidligere. Alt areal i denne planen er LNF-områder i de aktuelle kommunenes arealplaner.

5. Trusler mot verneverdiene

Omdisponering av arealene til framtidig hyttebygging anses å være største trusselen mot verneverdiene. Skogsdrift kan i deler av områdene også være en reell trussel mot det biologiske mangfoldet, men ofte er det snakk om utilgjengelige områder som ikke er økonomisk drivverdige. Ferdsel og beiting anses ikke å være noe trussel i disse områdene i dag. For noen av områdene vil også andre tekniske inngrep være en mulig trussel, jf. at det går traktorveier inn i flere av de foreslåtte verneområdene.

6. Saksbehandling

6.1. Generell bakgrunn

Vern av skog har de siste 15 år vært prioritert i verneplanarbeidet i Norge. Grunnlaget for arbeidet er bl.a. St.meld. nr. 68 (1980-81) *Vern av norsk natur*, St.meld. nr 46 (1988-89) *Miljø og utvikling*, St.meld. nr 40 (1994-95) *Opptrapping av skogvernet fram mot år 2000* og St. meld.

nr 25 (2002-2003) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*. Etter en tidlig fase der en del skogareal ble vernet som del av nasjonalparker, dels som administrativt vernet statsskog, startet prosessen med fylkesvise planer for vern av edellauvskog på 1970-tallet. Det systematiske arbeidet med vern av barskog ble påbegynt i 1988.

I 2001 ga MD og Landbruksdepartementet i oppdrag til Norsk institutt for naturforskning (NINA) og Skogforsk å evaluere skogvernet i Norge. Evalueringen skulle særlig legge vekt på hvordan dagens vern tilfredsstiller politiske mål for vern av skog, spesielt med hensyn til vern av et representativt utvalg av skognaturen, av store skogområder og truede, sjeldne og andre spesielle skogtyper, foruten bevaring av biologisk mangfold. Det ble også bedt om en vurdering av behovet for ytterligere vern av skog og hvordan dette burde innrettes ut fra en faglig synsvinkel. I rapporten "Evalueringen av skogvernet i Norge" (Framstad et al 2002) ble det anbefalt å øke skogvernet i Norge til minst 4,6 % av produktiv skog, og det ble pekt på skogtyper som bør prioriteres i vernearbeidet.

6.2 Pilotprosjektet "Frivillig vern av skog"

Prosjektet "Frivillig vern av skog" er et samarbeidsprosjekt mellom Norges Skogeierforbund (NSF) og Direktoratet for naturforvaltning (DN). Prosjektet har som formål å finne ut om det er mulig å få til vern av skog gjennom frivillige avtaler med grunneiere. Hensikten er å høste erfaringer og klarlegge forutsetningene for at frivillig vern kan bli en viktig arbeidsform i det fremtidige skogvernet. Skogeierforbundet framskaffet tilbud om vern av ca 36 km² skog til prosjektet, hvorav ca 20 km² er produktiv skog. Tilbudene omfatter 11 områder med til sammen 34 grunneiere i 4 forskjellige kommuner i Telemark, Oslo og Akershus og Hedmark fylker. De områdene som nå tilrådes vernet, er områder i Akershus og Telemark fylker, mens verneforslag for området i Hedmark fylke ennå ikke er sendt på høring.

Formålet med pilotprosjektet er todelt. Vern av private skogarealer skal bidra til å øke andelen med skog vernet etter naturvernloven i Norge og sikre et representativt utvalg av de typiske og sjeldne/true elementene i norsk skogsnatur for ettertiden. Samtidig skal en prøve ut om frivillig vern, der grunneierne tilbyr myndighetene skog for verneformål, kan være en aktuell vei å gå.

Med bakgrunn i tilbudene fra skogeierne, eldre naturfaglige registreringer, skogbruksplaner, nøkkelbiotopregistreringer og lokalkunnskap, er det avgrenset områder der det er gjennomført nye naturfaglige registreringer. Feltarbeidet og rapportering av dette arbeidet er utført i 2003. Hvert fylke har utarbeidet en delplan for sine områder. Verneforslagene har vært på felles sentral og lokal høring som er gjennomført av vedkommende fylkesmann. Etter høringene har fylkesmennene sendt sine tilrådninger til DN. DN har deretter sammenstilt momentene fra fylkesmennenes tilrådninger, kommentert anbefalingene og gitt sin tilrådning til MD.

6.2.1 Bakgrunn for Pilotprosjektet "Frivillig vern av skog"

På NSF's årsmøte i 2002 ble det vedtatt en resolusjon der det ble bedt om at frivillig vern av skog ble prøvd ut i praksis i løpet av året. Skogeierforbundet søkte i september 2002 MD om støtte til pilotprosjektet "Frivillig vern av skog i Norge". Hovedmålet med dette prosjektet var "å klargjøre hvordan skogeiersamvirket på best mulig måte kunne legge forholdene til rette for skogeiere som ønsker å selge vern av skog som et produkt til myndighetene."

MD ga DN i brev av 4.11.2002 i oppdrag å utarbeide en fremdriftsplan for et pilotprosjekt om frivillig vern med utgangspunkt i NSF's prosjektbeskrivelse. DN oversendte i brev av 14.1.2003 forslag til en slik framdriftsplan, og det ble igangsatt et samarbeidsprosjekt mellom NSF og DN om frivillig vern basert på DN's forslag. NINA ble gitt i oppdrag å utføre registreringsarbeidet.

I pilotprosjektet er det gjort vurderinger av kvalitetene til elleve områder tilbudt for frivillig vern gjennom NSF innen region Øst-Norge. Disse områdene, som ligger i kommunene Stor-Elvdal, Bærum, Fyresdal og Drangedal, varierer med hensyn til mengde tidligere kunnskap om hele eller deler av de aktuelle arealene. Storsteinfjellet i Fyresdal ble fremmet som verneforslag

allerede i første fase av barskogvernet. For de andre områdene, unntatt Tveitøya (Drangedal), var det på forhånd kjent kjerneområder av høy verdi i form av nøkkelbiotoper og/eller arealer utfigurert under landbruksmyndighetenes registreringer "Miljøregistrering i Skog" (MiS).

6.2.2 Saksgang i pilotprosjektet "Frivillig vern av skog"

Saksgangen i pilotprosjektet om frivillig vern kan kort oppsummeres i følgende punkter:

- Tilbud: Grunneierne oversendte tilbud om vern til vedkommende fylkesmann. Det ble foretatt naturfaglige registreringer og utarbeidet skogtakster for hvert enkelt område.

- Avklaring av verneforskrifter og avgrensning: På grunnlag av tilbud og de naturfaglige registreringene utarbeidet fylkesmennene forslag til avgrensning av verneområdene. På grunnlag av tilbud og mal for fredningsforskrift for skogreservater utarbeidet fylkesmennene forslag til fredningsforskrifter. Etter utsjekk med DN ble disse oversendt til grunneierne for kommentarer. Det ble avholdt møter/befaringer der forslagene ble diskutert nærmere.

- Forhandlinger om pris: Regjeringsadvokaten var ansvarlig for forhandlingene fra Statens side. Det ble oppnevnt en skogsakkyndig som fikk i mandat å forhandle med grunneierne/grunneierens representant. Ved enighet ble det utarbeidet avtale der erstatningssum, fredningsforskrift og avgrensning av verneområde ble avklart. Fra avtaletidspunkt og fram til vernevedtak gjelder en vederlagsordning.

- Gjennomføring av formell verneprosess med kunngjøring, høring, tilrådning og vernevedtak: Kunngjøring av oppstart av verneprosess ble gjort når vernemyndigheten aksepterte innledende tilbud fra grunneierne. Når avtaler var underskrevet, ble verneforslagene sendt på lokal/sentral høring. For verneprosessen gjelder saksbehandlingsreglene i naturvernloven (Rundskriv T-3/99).

- Erstatning: Det er klart for utbetaling av erstatning og vederlag når vernevedtak er fattet.

Saksgang for hvert enkelt område er beskrevet nærmere under omtalen av hvert enkelt område.

6.3. Saugbruksskogene

I 2003 inngikk DN og Vifor AS / NSF avtale om frivillig vern for deler av teigene Ulfsby/Jaavall (*Svartvannet*) i Marker kommune og Brække/Lillemørk (utvidelse av *Brattås* naturreservat) i Halden kommune. NINA undersøkte områdene i oktober 2003 og fylkesmannen sendte sine vurderinger til DN 24.11.03. DN ba 27.4.04 fylkesmannen i Østfold om å utarbeide verneforslag for områdene med etterfølgende lokal og sentral høring. Oppstart av vernesakene ble annonsert 24.5.04. Utkast til vernebestemmelser og vernekart ble sendt på høring 5.11.04, med frist 15.12.04 for lokal høring og 15.1.05 for sentral høring.

6.4. Tilbud om vern av Risdalen

I 1997 fikk Fylkesmannen i Aust-Agder en henvendelse fra en grunneier i Birkenes kommune som ønsket å få vernet en del av sin eiendom uten at det skulle utbetales økonomisk erstatning for området. Begrunnelsen fra grunneiers side var et ønske om å ta vare på et område med spesielle naturkvaliteter og gjennom dette bidra til å ta vare på det biologiske mangfoldet knyttet til skogen i Norge. Det ble gjennomført befaring i området, og etter befaringen ble det enighet om å gå videre med saken for å få et formelt vern av området i medhold av naturvernloven. Etter nærmere avklaringer med DN satte fylkesmannen i gang arbeid for å få til et vern av området. Vern av Risdalen inngikk ikke i arealkvoten for verneplanen for barskog for Øst-Norge fase II, da grunneier selv ønsket område vernet uten økonomisk erstatning. Registreringene av vernekvalitetene i området er gjort av Siste Sjanse. Fylkesmannen i Aust-Agder sendte verneforslaget på lokal høring 13.4.00 til berørte grunneiere og offentlige instanser. Fylkesmannen i Aust-Agder har oppsummert og gitt sin tilrådning i brev til DN 9.2.01. DN sendte verneforslaget på sentral høring 3.12.04, med høringsfrist 28.1.2005.

7. Viktige endringer under behandlingen av forslagene

Pilotprosjektet "Frivillig vern av skog" omfattet i utgangspunktet tilbud om frivillig vern av 11 områder. For ett av områdene ble det på bakgrunn av de naturfaglige registreringene takket nei til tilbudet, da vernekvalitetene ikke var store nok. For et av de områdene det ble gått videre med – Ledsageren i Stor-Elvdal kommune – er det ennå ikke oppnådd enighet om avtaler om frivillig

vern. Dette området blir derfor ikke tilrådd vernet nå, men dersom enighet om avtaler oppnås, vil dette området bli tilrådd vernet seinere.

For de to områdene som var en del av Saugbruksskogene samt for Risdalen er det ikke foretatt endringer med unntak av at verneforskriftene er tilpasset de malene som i dag brukes, men uten at det er skjedd endringer i restriksjonsnivå.

7.1. Endring av grenser etter melding om oppstart

Det er gjort endringer av grensene etter meldingsfasen i Fuglestadheia i Drangedal. I samråd med den ene av grunneierne er grensen endret noe ved en arealreduksjon i området fra Springkottjernene til Stutaugmyra. Det er også gjort noen mindre endringer av grensen gjennom en arealreduksjon i søndre del av området Steinknapp.

7.2. Endring av grenser etter høring

Grensen for det som i høringen er kalt Fuglestadheia naturreservat er etter høringen ytterligere redusert ved Sprinkottjernene for å gi rom for en eventuell bygging av jakt- og fiskebu utenfor verneområdet i samsvar med grunneiers ønsker. Denne arealreduksjonen utgjør 15 dekar.

7.3. Forslag om endringer av navn og verneform.

I høringen har det kommet inn forslag om at Fuglestadheia skal endres i tråd med den lokale uttalen av navnet som er Faulestadheia. Fylkesmannen tilrår at området endrer navn til Faulestadheia naturreservat.

7.4. Områder foreslått tatt ut etter høring

Ingen områder er foreslått tatt ut etter høring.

7.5. Større endringer under MDs sluttbehandling av saken

På grunn av endringer av skattereglene undertegnet de berørte skogeierne i Telemark fylke ikke avtaler om frivillig skogvern før vernesaken ble oversendt til MD. MD ba i brev av 17.11.2005 til NSF om en endelig avklaring om hvilke skogeiere som vil underskrive avtale om vern. I svarbrev av 5.12.2005 fra NSF framgår at grunneieren med størst areal i det foreslåtte verneområdet Faulestadheia ikke vil bekrefte vern. Det gjenværende arealet har ikke som selvstendig objekt tilstrekkelige verneverdier til at vernevedtak kan fattes for dette arealet, og Faulestadheia må følgelig i sin helhet tas ut av verneforslaget. I samme brev fra Norges Skogeierforbund framgår at grunneieren av gnr. 33 bnr. 1 i det foreslåtte verneområdet Steinknapp ikke ønsker vern. Følgelig reduseres arealet for verneforslaget om Steinknapp naturreservat.

8. Forvaltning, økonomiske og administrative konsekvenser

Det legges opp til at DN avgjør hvem som skal være forvaltningsmyndighet for det enkelte området. Kostnader til merking av grenser, oppsyn m.m. vil dekkes innen ordinære budsjettposter. MD kan ikke se at verneplanen har vesentlige konsekvenser for næringsvirksomhet som krever ytterligere utredning i samsvar med Utredningsinstruksen.

9. Generelle merknader til verneforslagene

9.1. Pilotprosjektet "Frivillig vern av skog"

9.1.1. Områdene i Bærum kommune

Følgende instanser har hatt saken til uttalelse:

Lokal høring:

Alle berørte grunneiere, Akershus fylkeskommune, Bærum kommune, Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, Naturvernforbundet i Bærum, Oslo og Omland Friluftsråd, Akershus

Bondelag, Viken skogeierforening, Norges JFF, avd. Akershus, Hafslund Nett AS, Norsk ornitologisk forening, avd. Akershus.

Sentral høring:

Kommunal- og regionaldepartementet, Statens landbruksforvaltning, Kommunenes sentralforbund, Forsvarsbygg, Statens Kartverk, Statens navnekonsulenter for Østlandet og Agderfylkene, Seksjon for navnegransking, Riksantikvaren, NSB hovedadm., Jernbaneverket, Vegdirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat, Statkraft SF, Statnett SF, Statskog, Norges Bondelag, Norsk Sau- og Geitallslag,, Norges Skogeierforbund, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norskog, Norges Naturvernforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norsk Botanisk Forening, Norsk Orkideforening, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Zoologisk Forening, Verdens Naturfond, Den Norske Turistforening, Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådenes Landsforbund, Norges Idrettsforbund, Norges Orienteringsforbund, Reiselivsbedriftenes landsforening, Natur og Ungdom, Norges Miljøvernforbund, Norsk Biologforening, SABIMA, SKOGFORSK, Norsk institutt for naturforskning, Universitetet i Oslo, Biologisk institutt, Universitetets naturhistoriske museer og botanisk hage, Universitetet for miljø- og biovitenskap,

Uttalelser i den lokale høringen:

To av de berørte grunneierne understreker at de ikke er positive til ytterligere utvidelse av frivillig vern.

Akershus fylkeskommune gir sin tilslutning til denne formen for skogvern så langt det er faglig forsvarlig.

Bærum kommune er positiv til verneforslagene.

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA) peker generelt på svakheter ved "frivillig vern" prosessen, og forlanger evaluering av prosessens egnethet til å fange opp de faglig beste områdene, arrondering og allmennhetens reelle medvirkningsmulighet. Frivillig vern må kun benyttes etter en samlet registrering og vurdering av alle verneverdige områder av en type. Vernemyndighetenes faglige vurderinger må ligge til grunn for avgrensningen. NOA er svært kritisk til prosessen, som er lukket og ikke gir allmennheten adgang til reell medvirkning. Registrantene får bare vurdere arealene innenfor de tilbudte områdene, noe som er en uakseptabel forvaltningspraksis. Videre er selve høringen heller ikke reell, da forhandlingene med grunneierne allerede er gjennomført.

En faglig basert verneplan avhenger av følgende: Typevis registrering av alle potensielle områder. Bruke tradisjonell verneprosess der "frivillig vern" ikke makter å fange opp de beste områdene med tilfredsstillende avgrensning. Gi allmennheten reell medvirkning under hele prosessen. Utvikle egne team for forhandlinger med grunneierne.

Om den aktuelle saken uttales: Viktige delområder som var kartlagt av biologene er utelatt og forårsaker at forslaget ikke er faglig godt nok basert. NOA foreslår at saken sendes tilbake til Fylkesmannen med pålegg om å forhandle fram løsninger for de utelatte områdene. Områdene Kjaglidalen-Isi-Enli, bør bindes sammen og gis en avgrensning i samsvar med de faglige anbefalingene. NOA støtter for øvrig uttalelsen til lokallaget i Bærum.

Naturvernforbundet i Bærum (NiB) er positiv til opprettelse av områdene. De ber imidlertid om at grensene endres i samsvar med NINAs registreringer. De ber også om at forslag om Isi naturreservat bindes sammen med Kjaglidalen naturreservat. De peker videre på at det er biologisk rike områder sørvest for forslag om Isi naturreservat, og ber om at disse områdene får en bærekraftig skjøtsel i samråd med grunneier.

Oslo og Omland Friluftsråd (OOF) gir støtte til verneforslagene, men understreker at frivillig vernede områder må underlegges gjeldende bestemmelser for ordinære verneområder i tråd med naturvernloven.

Akershus Bondelag tar forslagene til etterretning. De understreker at miljøtilpasset næringsvirksomhet i og rundt områdene som ikke er i strid med vernet bør tillates. Nødvendige skjøtselplaner må utarbeides snarest. Forvaltningsmyndigheten bør legges til kommunen.

Hafslund Nett AS verken har, eller planlegger installasjoner i områdene.

Norsk ornitologisk forening, avdeling Akershus bifaller fredningsforslagene. Kjaglidalen og Ramsåsen er kjent som verdifulle fuglelokaliteter. Økt forstyrrelse i Ramsåsens omegn ved f.eks. omsøkt trialbane på Jordbru må unngås pga. fuglelivet. De støtter et foreslått landskapsvernområde for Hornimarka og Tanumplatået hvor det er rike natur- (og kultur-) kvaliteter.

Skui Vel støtter forslagene, med noen kommentarer: Det er viktig å sikre tilstrekkelig randsoner rundt reservatene. Dette gjelder spesielt område øst for Ramsåsen som trues av tilrettelegging for diverse idrettsaktiveter. Skrenten øst for verneområdet inneholder store verneverdier, og reservatet burde derfor utvides både nordover og ned til eksisterende lysløype, og med buffersone ned til kulturlandskapet. Det bør også være buffersone nord for reservatet. De peker på viktigheten av det økologiske samspillet mellom skogen i Isi-reservatet og det åpne kulturlandskapet som støter opp mot reservatet i sør og sørvest. Ved opprettelsen av naturreservatet bør det understrekes hvor viktig det er at det tilstøtende kulturlandskapet i sør og sørvest bevares

Uttalelser i den sentrale høringen:

Følgende har ingen kommentarer til verneforslagene:

Kommunal- og regionaldepartementet, Kommunenes sentralforbund, Forsvarsbygg, Statens vegvesen, Statskog SF.

Statens landbruksforvaltning har ikke kommentarer til avgrensningen. De anbefaler at begrepet ”tradisjonell beiting” ikke benyttes i forskriften, da dette vil kunne virke begrensende på virksomhet som ikke er i strid med verneformålet. Bestemmelsen om regulering av beitetrykket vil være tilstrekkelig til å ha kontroll med dette.

Jernbaneverket uttaler at ingen av forslagene berører eksisterende bane. Planlagt tunneltrase for Ringeriksbanen tangerer Kjaglidalen naturreservat i sørvestenden. Naturreservatet kan bli berørt i driftsperioden, da tverrslag etc. ikke blir fastlagt før ved endelig detaljplanlegging.

Norges Bondelag tar saken til etterretning med noen bemerkninger. Grunneierne må ikke hindres i å etablere miljøtilpasset virksomhet i og rundt verneområdene, dersom det ikke strider mot verneformålet. Evt. nødvendige skjøtselplaner må utarbeides så snart som mulig.

Forvaltningsmyndigheten bør legges til kommunen.

SABIMA bemerker om frivillig vern som metode, at registreringsarbeidet må gjennomføres slik at man får tak de største biologiske kvalitetene. Som framgangsmåte for å få bedre grunnlag for forhandlinger om de mest verdifulle arealene foreslås: 1) ”grovkartlegging” for å klarlegge et egnet undersøkelsesområde, og 2) detaljert kartlegging av verneverdier innenfor undersøkelsesområdet.

Om de konkrete forslagene: SABIMA er positiv til utvidelse av Ramsåsen naturreservat. Nedre del av det sørøstlige bekkeløpet må, av arronderingsmessige grunner trekkes inn i verneområdet. SABIMA er positiv til utvidelsen av Kjaglidalen naturreservat, men mener området ville vært bufret bedre gjennom NINAs grensedraging. Om Isi naturreservat uttales at tilstøtende arealer, foreslått innlemmet av registrantene, burde tas med i naturreservatet, både på grunn av arrondering og på grunn av biologiske kvaliteter. En sammenslåing med Kjaglidalen naturreservat burde vært vurdert.

Universitetet i Oslo, Biologisk institutt, er i utgangspunktet positivt til frivillig vern, men har kritiske kommentarer til måten områdene vurderes på. Man etterlyser landskapsperspektiv og informasjon om hva som finnes på utsida av det som er foreslått. Man er usikre på om områdene har fått god økologisk arrondering eller avgrensning. For utvidelsen av Ramsåsen naturreservat stilles spørsmål ved avgrensningen, særlig i skråningen mot øst. Her burde man vurdert en utvidelse fram til kulturlandskapet begynner. Også kulturlandskapet mot Jordbru og Sørbråten burde vurderes. Avgrensningen av utvidelsen for Kjaglidalen virker rimeligere, men noen ytterligere utvidelser ville vært hensiktsmessig. For forslag om Isi naturreservat virker avgrensningen på kartet grei nok. Tillatelse til motorisert ferdsel i § 4 og § 5 må være ytterst restriktiv. UiO-Biologisk institutt er også skeptiske til hva som ligger i ”utbedring av eksisterende skogsveier” og ”restaurering og merking av eksisterende stier og løyper”, og uttrykker skepsis til tiltak som kan øke slitasjen i et område med sårbare naturtyper.

Universitetet i Oslo, Naturhistorisk museum (1) støtter forslagene, men viser til mulige uheldige konsekvenser for Isielven og Kjaglidalen naturreservat p.g.a. planene for Ringeriksbanen.

Universitetet i Oslo, Naturhistorisk museum (2) peker også på at det kunne være ønskelig at reservatgrensene i sørvest følger markagrensen. Kjaglidalen inneholder bla. den svært sjeldne sommerfuglarten trollbærmåler som er knyttet til små lysninger med trollbær. Det bør snarest utarbeides skjøtelsplan hvor man tar sikte på å opprettholde biotoper for denne og andre arter som er avhengig av en "åpen" karakter. De peker på at forslag om Isi naturreservat har bestand av rovfugl som også er avhengig av kulturlandskapet.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) ser positivt på frivillig vern. Det forutsettes imidlertid at vassdrags- og energianlegg blir ivaretatt i samsvar med avtale mellom NVE og DN. Dette gjelder spesielt unntaksbestemmelser knyttet til drift, vedlikehold og nødvendig oppgradering av anlegg, samt motorisert ferdsel knyttet til dette. De ber også om at vernegrensene justeres slik at kraftanlegg og ledningsnett ikke blir liggende innenfor verneområdene.

9.1.2 Områdene i Telemark fylke

Følgende instanser har hatt saken til uttalelse:

Lokal høring:

Alle grunneierne, Drangedal kommune, Fyresdal kommune, Telemark fylkeskommune, NVE, region Sør, Telemark Bondelag, Agder-Telemark Skogeierforening, Telemark Bonde- og Småbrukarlag, NJFF i Telemark, Naturvernforbundet i Telemark, NOF, avd Telemark, Telemark Botaniske Forening, Telemark Geologiforening, Skien Telemark Turistforening, Fyresdal bondelag, Fyresdal skogeigarlag, Drangedal og Tørdal bondelag, Drangedal skogeigarlag og Fyresdal bonde- og småbrukarlag.

Sentral høring:

AVINOR AS, Bergvesenet, Biologisk institutt Universitetet i Oslo, Den Norske Turistforening, Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådenes Landsforbund, Høgskolen i Telemark, Kommunenes sentralforbund, Kommunal og regionaldepartementet, Luftfartstilsynet, Natur og Ungdom, Norges Bondelag, Norges Fjellstyresamband, Norges Geologiske Undersøkelse, Norges Idrettsforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Luftsportforbund, Norges Miljøvernforbund, Norges Naturvernforbund, Norges Orienteringsforbund, Norges Skogeierforbund, Norges vassdrags- og energidirektorat, Norsk biologforening, Norsk Bonde og Småbrukarlag, Norsk Botanisk Forening, Botanisk museum NMH, Norsk institutt for naturforskning, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Orkideforening, Norsk Sau og Geitalslag, Norsk Zoologisk Forening, Norskog, NTNU fakultet for naturvitenskap og teknologi i Trondheim, NTNU Vitenskapsmuseet i Trondheim, NTNU Ringve botaniske have i Trondheim, SABIMA, Skogforsk, Statens Kartverk, Statens landbruksforvaltning og Statskog SF.

Følgende instanser har ingen merknader til verneforslagene:

Statens vegvesen Region Sør, Naturhistorisk Museum, Universitetet i Oslo, Statskog SF, Bergvesenet og Kommunenes Sentralforbund.

Generelle merknader ved lokal høring

Norges Jeger- og fiskerforbund, Telemark (NJFF Telemark) har sendt forslaget på høring til lokale berørte foreninger i Telemark. NJFF Telemark er tilfreds med at forslagene til verneforskrifter ikke innebærer begrensninger i utøvelse av jakt, fiske og enkelt friluftsliv. Særlig tilfreds er forbundet med å kunne konstatere at transportbehov i tilknytning til kalking av vann og vassdrag samt tiltak innen vilt- og fiskestell gis dispensasjonsstatus i forskriftene. Forslaget til forskriftene synes godt tilpasset de forventninger som man har til frivillig vern av skogområder både fra grunneier- og brukerhold.

Skien – Telemark Turistforening (STT) har ingen prinsipielle innvendinger eller merknader og har heller ingen spesifikke faglige eller andre momenter å tilføye, men vil gjerne påpeke at

denne form for frivillig oppnådde avtaler om vern er positivt for de aktuelle parter også sett i et samfunns- og miljømessig perspektiv.

Norges naturvernforbund (NNV) har avgitt en felles uttalelse sammen med **fylkeslaget i Telemark**. NNV påpeker at prosjektet som er til utprøving i 4 kommuner på Østlandet dersom det er vellykket, kan danne grunnlag for vern av flere verdifulle skogområder. NNV påpeker at det er nødvendig at myndighetene sørger for at verneforslagene tar med dokumentere verneverdier rett utenfor de foreslåtte områdene selv om dette er på areal som grunneierne ikke tilbyr. NNV påpeker at det nå er gjennomført registreringer av særskilt verdifulle naturtyper i alle kommuner, og at skogeierne i tillegg utfører miljøregisteringer i skog i forbindelse med skogbruksplaner. Selv om ikke alle kommuner er like godt dekket, mener NNV vi i dag har et meget godt grunnlag for å plukke ut de mest verdifulle områdene. NNV har også konkrete merknader til det enkelte område. Disse synspunktene er gjengitt under det enkelte område.

Generelle merknader ved sentral høring

Samarbeidsrådet for biologisk mangfold (SABIMA) har vurdert pilotprosjektet "Frivillig vern av skog" og har noen generelle merknader til prosessen og i tillegg konkrete merknader til 4 av de 5 foreslåtte områdene i Telemark. De konkrete merknadene er tatt inn under hvert enkelt område. SABIMA har følgende kommentarer til prosessen: Ved behandlingen av St.meld. nr. 25 (2002-2003) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand* i november 2003 sluttet Stortinget seg til regjeringens vektlegging av frivillig vern som en viktig strategi. For å dekke faglige mangler forutsettes det at vernearbeidet fanger opp de områdene som har høyest verneverdi. Hvis man ikke fanger opp de områdene som faglig sett har topp prioritet, reduseres verdien av vernearbeidet i forhold til de naturfaglige målene. Med dette som bakgrunn ønsker SABIMA å komme med noen innspill til den fortsatte prosessen med frivillig vern. Dersom en skal kunne verne de områdene i norsk skog som har de største biologiske kvalitetene, må registreringsarbeidet gjennomføres på en fokusert og hensiktsmessig måte. I denne sammenheng bør det settes opp en del premisser og kriterier for hvordan registreringsarbeidet skal foregå. Praksisen under pilotprosjektet ga registranten visse fullmakter til å registrere det arealet han/hun mente var verdifullt og som egnet for vern etter naturvernloven. I forbindelse med registreringene i 2004 ble denne praksisen ikke videreført, men innskjerpet. I følge NINA rapport 45 (se tekstboks) framgår det at registrantene ikke har fått lov til å se de foreslåtte områdene i et videre perspektiv.

"Prosjektet behandler kun tilbudt areal. I enkelte tilfeller har vi observert at naturverdiene med stor sannsynlighet fortsetter ut over grensene for tilbudet I e-post fra oppdragsgiver 31.08.2004 bes oppdragstaker legge følgende praksis til grunn i slike tilfeller (utdrag er gjengitt her): »Oppdages det verdifulle områder på grensen etter like inntil grensen innen for eiendom som har tilbud skog til vern kan det pekes på at det finnes kvaliteter og DN og Fylkesmannen kan ta opp via oss om skogeier kan tenke seg utvide tilbudet. For eiendommer som ikke er berørt av tilbudet, men som grenser inn til tilbudt areal skal det ikke foretas noen registrering, vurdering eller synliggjøres på kart som kan bli offentlig tilgjengelig¹¹. Denne praksisen er tatt til følge." (NINA- rapport 45)

Selv ikke en vurdering av om avgrensning eller arrondering er hensiktsmessig i forhold til gjeldende forekomst, har registrantene hatt mandat til. Å ikke synliggjøre eventuell miljøinformasjon på kart kan ikke sies å være i tråd med god forvaltning. SABIMA mener registreringsfasen må løsrives fra fasen hvor forvaltning og grunneier diskuterer grenser og økonomisk kompensasjon. Det blir umulig å sannsynliggjøre hvorvidt frivillig vern fanger opp de beste reservatkandidatene gitt dagens begrensninger under registreringsarbeidet. SABIMA påpeker at det i framtiden må sikres at undersøkelsesarealet dekker de faktiske verdiene, gjennom å gi registranten i oppdrag å søke også utenfor tilbudt areal. Operasjonelt kan dette gjøres som en tottrinnsprosess der (i) en "grovkartlegging" gjennomføres for å klarlegge et fornuftig undersøkelsesområde og (ii) en detaljert kartlegging av verneverdier innenfor

undersøkelsesområdet. Dette vil, i motsetning til dagens situasjon, gi forvaltningen den fulle oversikten til å forhandle om vern av de mest verdifulle arealene.

Norges naturvernforbund har avgitt felles uttalelse med fylkeslaget i Telemark, se foran.

Merknader til det enkelte område som foreslås vernet

Fuglestadheia naturreservat i Drangedal kommune

Lokale høringsuttalelser

Olav Norem (på vegne av grunneier) viser til at forslaget er helt i tråd med de intensjoner som har vært lagt fram tidligere, men han har likevel noen mindre merknader og forslag til rettinger m.h.p. navnsetting. Det er et vilkår i tilbudet fra grunneier at vernet ikke skal være til hinder for å sette opp ei jakt/fiskebu ved ved Springkottjønnane. Grunneier mener at den mest naturlige tomte for ei slik bu vil falle ca 10 m innenfor den grensen i høringsforslaget, og regner med at det er mulig å endre grensen noe. Han har foreslått en mindre grensejustering på kart. **NNV/lokallaget i Telemark** viser til at Fuglestadheia ikke er spesielt verdifullt sammenlignet med andre områder i regionen. Under MiS – registreringene i Drangedal ble det funnet få miljøfigurer i dette området. Området er prega av ei større kraftlinje og ei mindre vassdragsregulering. De største naturverdiene i Drangedal synes knytta til boreonemoral sone, barskog innblanda med eik. NNVF mener at grensa for eik i Drangedal synes å gå i Reiersdalen ca 1 km lenger sør for reservatet. I Melåsdaalen, ca 1,5 km lenger øst for det påtenkte reservatet, er der et særlig stort innslag av hogstaudevegetasjon, med mye grov gran, læger og lungenever. Et pluss for Fuglestadheia er at det i nord grenser inn til Mørkvassjuvet naturreservat i Nome kommune.

Sentrale høringsuttalelser

Norges naturvernforbund har avgitt felles uttalelse med fylkeslaget i Telemark, se foran.

SABIMA påpeker at avgrensningen av området har fått med seg alle de registrerte verdiene og har også fått med seg registrantens forslag til justering av grenser. Generelt vil SABIMA si at grensedragninger som gir store lommer inn i reservatet er uheldige for arrondering. Det skapes mye kanteffekter når hogstene strekker seg langt innover i det som er vernet. Det bør derfor foretas en justering av grensene for å skape god arrondering.

Høydalsfjellet naturreservat i Drangedal kommune

Lokale høringsuttalelser

Nils Aasland (grunneier) påpeker at endrete skatteforhold blir det viktigste punktet for han, og så langt som mulig må forutsatt skattefrihet opprettholdes. Han registrerer også at merking, rydding og vedlikehold av eksisterende stier, løyper og ferdselveier krever tillatelse etter § 5, pkt 2. Han regner med at slik tillatelse er kurant. For øvrig bemerker han at arbeidet med frivillig vern har skapt utvidet interesse for naturvern og biologisk mangfold i hans skog.

NNV/fylkeslaget i Telemark påpeker at Høydalsfjellet med sin svært varierte topografi byr på stor variasjon i skogtyper og derfor er et viktig område. NNV/fylkeslaget Telemark synes det er gledelig dersom det er mulig å få til et frivillig vern i et slik område.

Sentrale høringsuttalelser

Norges naturvernforbund har avgitt en felles uttalelse med fylkeslaget i Telemark, se foran.

SABIMA viser til at avgrensningen slik den er foreslått har fått med seg alle de registrerte naturverdier og at registrantenes forslag til justering av verneområde er imøtekommet. Høydalsfjellet, som bør prioriteres høyt, er et meget viktig naturområde for bevaring av biologisk mangfold.

Skottfjell naturreservat i Drangedal kommune

Lokale høringsuttalelser

NNV/fylkeslaget i Telemark mener at deler av området er prega av eldre granskog med glenneforyngelse, området har ikke spesielt mange MiS – figurer, men har likevel klare verneverdier.

Sentrale høringsuttalelser

Norges naturvernforbund har avgitt en felles uttalelse med fylkeslaget i Telemark, se foran. SABIMA bemerker at avgrensningen av området slik det er foreslått har fått med seg alle de registrerte verdiene og også registrantenes forslag til justering av grenser. Løvsuksesjoner med høye biologiske kvaliteter over noe større areal er sjeldent og kan ha stor betydning for biomangfold i en rekke organismegrupper. Det er viktig at slike områder vernes.

Steinknapp naturreservat i Drangedal kommune

Lokale høringsuttalelser

Jens Arve Holte (grunneier) uttaler at han ikke har godtatt erstatningsbeløpet og heller ikke godtatt vern/salg av området, samt at han er uenig i flere av punktene i vernebestemmelsene. NNV/fylkeslaget i Telemark påpeker at Steinknapp, som også pekte seg ut under MiS-registreringene har mange viktige miljøelementer. Området er godt undersøkt, men det er uheldig at ikke bekkekløfta i nord kommer med i verneforslaget slik det nå er avgrensa. Forbundet anbefaler at dette området må tas med i naturreservatet slik registrantene har påpekt.

Sentrale høringsuttalelser

Norges naturvernforbund har avgitt en felles uttalelse med fylkeslaget i Telemark, se foran. SABIMA uttaler at avgrensningen av reservatet inkluderer mange svært viktige områder for biologisk mangfold. For noen kjerneområders vedkommende, særlig område 7 i nordvest, er avgrensningen for snever. Kjerneområdet er trolig en nøkkelbiotop som i følge "Levende Skog" standardene likevel må ivaretas. SABIMA anbefaler at dette området søkes innlemmet.

Storsteinfjell naturreservat i Fyresdal kommune

Lokale høringsuttalelser

NNV/fylkeslaget i Telemark mener at Storsteinfjell ikke skiller seg vesentlig fra annen heiskog i Fyresdal. NNV viser til at det blir nevnt noe om kjempefuru nordaust for Haugeheii som skal være av interesse. NNV opplyser at furugadd med brannmerker er vanlig mange steder i Fyresdal, mellom annet sør for Roan. NNV påpeker at det er viktig å tillate skogbrann for å ivareta verdiene i området. NNV mener verneforskriften er for liberal siden den tillater bruk av snøskuter til hytter og Brokkestaulen, samt at det er åpnet for oppføring av hus på Brokkestaulen. NNV er også skeptisk til at det er åpnet for vedhogst, da slikt bør ikke tillates i et naturreservat unntatt ved rydding av eventuelle seterplasser som kan ha biologiske verdier. NNV mener det kan stilles spørsmål med hva en egentlig oppnår ved vern i et slikt område i forhold til bruk av plan og bygningsloven.

Sentrale høringsuttalelser

Norges naturvernforbund har avgitt en felles uttalelse med fylkeslaget i Telemark, se foran.

9.2. Saugbruksskogene

Lokale høringsinstanser:

Vifor/Norges Skogeierforbund (grunneier), Halden kommune, Marker kommune, Østfold fylkeskommune, Fylkesmannen i Østfold, landbruksavdelingen, Østfold fylkeslandbruksstyre, Østfold Skogselskap, Haldenvassdragets Skogeierforening, Østfold Bondelag, Østfold bonde- og småbrukerlag, Naturvernforbundet i Østfold, Norsk Ornitologisk Forening, Østfold, Østfold

Botaniske Forening, Østfold Entomologiske Forening, NJFF Østfold, Forsvarsbygg, Østlandet, Telenor, Østfold Energi

Sentrale høringsinstanser:

Kommunal- og regionaldepartementet, Statens landbruksforvaltning, Kommunenes sentralforbund, Forsvarsbygg, Statens Kartverk, Statens navnekonsulent, Riksantikvaren, Bergvesenet, Norges Geologiske Undersøkelser, NSB hovedadm., Jernbaneverket, Vegdirektoratet, AVINOR AS, Luftfartstilsynet, Oljedirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat, Statkraft SF, Statnett SF, Statskog, Norges Bondelag, Norges Skogeierforbund, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norskog, Prosessindustriens landsforbund, Reiselivsbedriftenes landsforening, Norsk Botanisk Forening, Norsk Orkideforening, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Zoologisk Forening, Verdens Naturfond, Norsk Biologforening, SABIMA, Norges Naturvernforbund, Natur og Ungdom, Norges Miljøvernforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Den Norske Turistforening, Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådene Landsforbund, Norges Idrettsforbund, Norges Orienteringsforbund, Norges Luftsportsforbund, SKOGFORSK, Norsk institutt for naturforskning, Biologisk institutt, Universitetet i Oslo, Universitetets naturhistoriske museer og botanisk hage, Norges Landbrukshøgskole.

Følgende har ingen anmerkninger:

Oljedirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat, Jernbaneverket, Bergvesenet og Østfold fylkeslandbruksstyre.

Følgende har i høringen uttalt seg til verneforslagene:

Grunneier Vifor AS mener verneforslagene samsvarer med forslag til verneforskrifter som DN og NSF er blitt enige om i prøveprosjektet "Frivillig vern av skog".

Østfold fylkeskommune savner retningslinjer for eventuell turstimerking.

Halden kommune er positiv til at Saugbrugsteigene kan bidra til en utvidelse av *Brattås* naturreservat. Kommunen mener at vedlikehold av skogsbilveien langs deler av reservatets vestgrense må innarbeides i verneforskriften.

Marker kommune bemerker at tømmertransport gjennom reservatet fra randsonen utenfor av driftsmessige årsaker kan bli nødvendig.

Reiselivsbedriftenes landsforening er positive til vern av slike områder som en ressurs for reiseliv og lokal næringsutvikling. Foreningen ønsker at sykling og bruk av hest ikke bør begrenses til eksisterende traktorveier, som finnes i Brattås, men ikke i Svartvannet.

Interessegruppa "Mer Villmark Nå" er positive til vern av området. De mener en skiløype nord i Svartvannet bør avvikles, og at det bør være jaktforbud i Svartvannet.

Norges Naturvernforbund mener frivillig vern og ordnært vern må bidra til økt barskogvern. En viser til at de to områdene har relativt begrensede verneverdier og at ressursene primært burde ha vært benyttet til vern av andre, høyere prioriterte områder. Forbundet viser til at staten blir grunneier og forslår derfor jaktforbud på storfugl og jerpe.

Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO) støtter verneforslagene og understreker at slike områder gir viktige opplevelseskvaliteter for friluftslivet.

Norges Naturvernforbund, SABIMA (Samarbeidsrådet for biologisk mangfold), Østfold Botaniske Forening og Norsk Ornitologisk Forening (NOF) avd. Østfold er positive til vern av områdene. De foreslår noen utvidelser for å få med mer bergvegger og partier med gran.

Høringsuttaleler innkommet etter høringene: Den nye grunneieren i Brattås ber om at avgrensningen av verneområdet i vest trekkes lengre østover vekk fra skogsbilvei.

9.3. Risdalen

Lokale høringsinstanser:

Alle berørte grunneiere, Birkenes kommune, Aust-Agder fylkeskommune samt næringsorganisasjoner og interesseorganisasjoner på fylkesnivå.

Sentrale høringsinstanser:

Statens landbruksforvaltning, Kommunenes sentralforbund, Forsvarsbygg, Fiskeridirektoratet, Kystdirektoratet, Oljedirektoratet, Sjøfartsdirektoratet, Statens Kartverk, Statens navnekonsulent for Østlandet og Agderfylkene, Riksantikvaren, Bergvesenet, Norges Geologiske Undersøkelser, NSB, Jernbaneverket, AVINOR AS, Luftfartstilsynet, Vegdirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat, Statkraft SF, Statnett SF, Statskog, Norges Bondelag, Norges Skogeierforbund, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norskog, Norges Fiskarlag, Norges Kystfiskarlag, Fiskeri- og Havbruksnæringens Landsforening, Taretrålfiskernes Forening, Norges Naturvernforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norsk Botanisk Forening, Norsk Orkideforening, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Zoologisk Forening, Verdens Naturfond, Den Norske Turistforening, Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådernes Landsforbund, Norges Idrettsforbund, Norges Orienteringsforbund, Prosessindustriens landsforbund, Reiselivsbedriftenes landsforening, Natur og Ungdom, Norges Miljøvernforbund, Norsk Biologforening, SABIMA, SKOGFORSK, Norsk institutt for naturforskning, Biologisk institutt, Universitetet i Oslo, Universitetets naturhistoriske museer og botanisk hage, Universitetet i Bergen, Universitetet i Tromsø, NTNU, Fakultet for naturvitenskap og teknologi, NTNU, Vitenskapsmuseet, NTNU, Ringve botaniske have, Norges Landbrukshøgskole, Havforskningsinstituttet, Norsk Fiskerihøgskole,

Følgende har i den lokale høringen uttalt seg til verneforslaget:

Norsk Zoologisk Forening avdeling Aust-Agder (NZF) ser meget positivt på forslaget til opprettelsen av Risdalen naturreservat, der grunneier selv har foreslått fredningen og ikke ønsker økonomisk kompensasjon. NZF etterlyser en faunistisk undersøkelse av området.

Birkenes kommune opplyser om at det finnes en driftsvei i nordøstre deler av det foreslåtte reservatet som gir tilgang til en del skog for naboeiendommene. Dette må også med i verneforskriften, eller eventuelt må området avgrenses slik at driftsveien ikke blir med. Forslag til endring under kapittel V, punkt 4: "Bruk og vedlikehold av eksisterende driftsveg langs Risdalsbekken og eksisterende driftsveg i nordøstre hjørne av reservatet ved Furuheia". Kommunen mener at grunneieren med dette initiativet har gitt et viktig bidrag til det biologiske mangfoldet i kommunen, hvilket kommunen ser positivt på.

Aust-Agder fylkeskommune har ingen merknader til forslaget om etablering av naturreservat.

Følgende har i den sentrale høringen uttalt seg til verneforslaget:

Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO) støtter forslaget om vern av området.

Følgende instanser har ingen merknader til verneforslaget:

Bergvesenet, Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), Fiskeridirektoratet, Den norske turistforening, NTNU, fakultet for naturvitenskap og teknologi, Kystdirektoratet, NTNU, Vitenskapsmuseet og Oljedirektoratet.

10. Tilråding om generelle forhold

Direktoratet for naturforvaltning kommenterer her en del generelle forhold knyttet til de områdene som har vært på høring:

Frivillig vern

Dette er den første tilrådingen for områder som planlegges vernet gjennom ordningen med frivillig vern av skog. Flere høringsparter påpeker at gjennom frivillig vern vil det ikke være mulig å oppnå de faglige målene med skogvernet, verken i forhold til utvalg av områder, arronderingen av områdene og i forhold til fredningsforskriftene. DN har lagt til grunn for sitt arbeid at en viktig strategi i det videre skogvernet skal være utprøving av arbeidsformen frivillig vern, og har sammen med næringsorganisasjonene i skogbruket lagt opp til en saksbehandling av disse sakene som skal gi best mulig resultat – både faglig og prosessmessig. Det er forutsatt

at denne ordningen skal evalueres etter en tid, både i forhold til saksbehandling men også i forhold til å oppnå faglige mål med skogvernet. Disse første områdene som nå tilrås fredet er ikke et bredt nok utvalg for å kunne gi en evaluering av om de faglige målene nås. DN sammen med NSF holder nå på med en evaluering av sakshandlingen i slike saker basert på erfaringene fra pilotprosjektet "Frivillig vern av skog". Avgrensningen av de områdene som nå tilrås fredet er et resultat av forhandlinger mellom vernemyndighetene og berørte grunneiere, og er et uttrykk for hva som var mulig å oppnå gjennom disse forhandlingene. En bedre arrondering for å sikre miljøkvaliteter på utsida av de foreslåtte verneområdene hadde for enkelte områder vært ønskelig, og er noe det bør arbeides med på sikt. Men DN vil likevel bemerke at også mange skogreservater som er opprettet gjennom tradisjonelle verneprosesser har faglige svakheter i forhold til arrondering, så dette er ikke noe spesifikt knyttet til frivillig vern. Frivillig vern er en ny arbeidsform, og det er viktig at erfaringene som høstes brukes til å forbedre disse prosessene.

Av enkelte høringsinstanser er det hevdet at registrantene er nektet å kartlegge arealer inntil de arealene som konkret er tilbudt. Dette medfører ikke riktighet i forhold til pilotprosjektet "Frivillig vern av skog". I kontrakten med registrantene (NINA), står det at det skal gis en vurdering av avgrensningen av områdene. Det disse høringspartene henviser til, er registreringene av tilbud om frivillig vern mottatt i 2004, og som det ennå ikke er framforhandlet avtaler om vern på. DN vil her henvise til kommentarene til fylkesmannen i Telemark, om at det er mulig å diskutere de mottatte tilbudene, og at dette i mange områder har medført at tilbuds-grensene er endret. Men i opplegget rundt frivillig vern ligger også at det i enkelte områder ikke vil være mulig å få fram tilbud som gir optimal arrondering. I slike tilfeller blir spørsmålet om tilbudene skal aksepteres eller om det skal takkes nei i forhold til at tilbudene ikke holder det faglige målet for kreves for opprettelse av naturreservater. DN mener det ikke er aktuelt å avvise noen av de områdene som her tilrås fredet på et slikt grunnlag. DN mener det er et godt faglig grunnlag som ligger til grunn for verneforslagene, at de tilrådte områdene oppfyller kravene i naturvernloven for opprettelse av naturreservater og at høringen av disse områdene har fulgt saksbehandlingsreglene etter naturvernloven i henhold til Rundskriv T-3/99.

Valg av områder

DN viser til at Stortinget gjennom behandlingen av St.meld. 42 (2000-2001) *Biologisk mangfold* og St. meld 25 (2002-2003) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand* sluttet seg til satsning på økt skogvern. Det ble vektlagt at det i det videre vernearbeidet blir viktig å redusere konfliktnivået samtidig som naturfaglige kriterier for vern etter naturvernloven opprettholdes.

De områdene som foreslås fredet, er alle områder som er aktuelle gjennom at det er fremmet tilbud om frivillig vern av områdene. På grunnlag av forhandlinger med grunneierne og høringsrundene, er det foreslått mindre grensejusteringer og tilpasninger i forskriftene.

Norges Naturvernforbund stiller spørsmål om det faglig sett er de mest verdifulle områdene som vernes når vernet baseres på tilbud om frivillig vern. DN er enig i at det finnes flere verneverdige lokaliteter i regionen, og som også kan ha høyere verneverdi. Men for alle områdene gjelder at registreringene av de naturfaglige forholdene er utført av anerkjente fagmiljøer, der den samlede kompetansen er svært stor, og der konklusjonene er at de tilrådte områdene har vernekvaliteter som tilfredsstiller kravene i naturvernloven til naturreservater.

Påvirkningsgrad

Det er et faktum at den aller største delen av de produktive skogarealene i denne regionen er påvirket av skogbruksaktivitet, enten i nyere tid eller at det finnes spor av tidligere hogster. Flere av områdene har med arealer med slik kulturpåvirkning. Etter DN's mening er dette en nødvendig tilpasning dersom Stortingets målsetninger skal oppfylles og dersom det skal oppnås en hensiktsmessig arrondering av verneområdene.

Miljøverndepartementet viser til at det generelt er et nødvendig at det framskaffes tilstrekkelig naturfaglig dokumentasjon slik at både vernemyndighetene og ulike høringsparter kan vurdere

bl.a. om verneforslagene er gunstig avgrenset eller ikke med tanke på å fange opp viktige verneverdier, arrondering etc. Dette er også en forutsetning ved frivillig skogvern. MD viser til at departementet i brev av 11.2.2003 til NSF, hvor det ble gitt økonomisk støtte til NSF's arbeid med frivillig skogvern, har omtalt slike faglige forutsetninger. I brevet har MD bl.a. presisert at sentrale faglige forutsetninger i vernearbeidet er at de viktigste verneverdige områdene fanges opp, og at verneområdene får en faglig forsvarlig avgrensning. MD slutter seg for øvrig til DN's vurderinger i kap. 10.

11. Tilrådning om forhold knyttet til verneforskriftene

Direktoratet for naturforvaltning vil kort gjennomgå innholdet i verneforskriftene og kommentere en del aktuelle temaer i tilknytning til disse.

Generelt om utforming av verneforskrifter og forvaltning av skogreservater

DN understreker betydningen av at en både ved utforming av fredningsforskrifter og forvaltning av områdene, herunder dispensasjonspraksis, legger til grunn et langsiktig perspektiv. Tiltak som isolert sett vurderes å ha liten betydning for fredningsformålet, kan i sum og over tid medvirke til at naturkvalitetene forvitres. Det er også viktig at den økosystemtilnærming som er lagt til grunn i skogvernet reflekteres.

DN viser til at fredningsforskriftene er utformet på grunnlag av naturvernloven. Formuleringer av rent opplysende karakter, for eksempel henvisninger til annet lovverk, bør som hovedregel ikke inngå i forskriftene, men det er gjort enkelte tilpassninger til dette. I forskriftene er tatt inn at jakt, fangst og fiske samt bålbrenning i de områdene der det er tillatt, skal foregå i samsvar med de spesielle lovene som gjelder for slike aktiviteter, i dette tilfellet hhv. viltloven, lakse- og innlandsfiske-loven og brannvernloven. Tilsvarende vil også gjelde for aktiviteter som kan tillates etter søknad, for eksempel motorferdsel. Avhengig av hva slags motorferdsel det er snakk om, vil også tillatelse etter motorferdselloven være nødvendig.

I MDs rundskriv T-1/96 om motorferdselloven, er det anbefalt at søknaden først behandles i forhold til fredningsforskriften. Dersom det blir gitt unntak fra fredningsforskriften, behandles søknaden i forhold til motorferdselloven. Forvaltningsmyndigheten bør sørge for den nødvendige koordinering. DN mener at slike opplysninger har en naturlig plass i informasjonsmateriell og forvaltningsplaner.

Kort om forskriftenes innhold

Forskriftene bygger på den generelle malen som brukes i forbindelse med opprettelse av skogreservater. Denne malen endres over tid både i forhold til utforming og til restriksjonsnivå. Bl.a. er det i de fleste områdene gitt tillatelse til at uttransport av felt storvilt med lett terrenggående beltekjøretøy kan skje uten at det trengs søkes om dispensasjon for dette på forhånd. Videre er det i mange områder åpnet for at det kan settes opp mobile jakttårn for storviltjakt. Ellers er det gjennom forhandlingene med grunneierne gjort enkelte tilpassninger i forskriftene knyttet opp mot konkrete forhold i hvert enkelt område. Dette dreier seg i stor grad om eksisterende hytter og eksisterende traktorveier/skogsbilveier. Det henvises til omtalen av hvert enkelt område.

Tiltak som kan endre naturmiljøet

I de foreslåtte forskriftene § 3 pkt. 3 er det en ikke uttømmende oppstilling av tiltak som kan endre naturmiljøet, herunder kalking. Formålet med fredning av områdene i verneplanen omfatter bevaring av alt naturlig plante- og dyreliv og alle de naturlige økologiske prosessene.

Vedlikehold av bygninger og anlegg

DN mener at bygninger og veier kan betraktes som anlegg. Generelt er det ikke aktuelt å åpne for vedlikehold av veier som ikke lenger har noen funksjon når området fredes. DN legger derfor til grunn at traktor-/kjerreveier ikke regnes som "vei" og derfor ikke er tillatt å

vedlikeholde. I de tilfeller traktor-/kjerreveier må benyttes som adkomst til arealer utenfor reservatet, er det likevel gjort unntak for vedlikehold og bruk av disse i forskriftene.

Ferdsel, herunder motorferdsel

Turvirkosomhet i regi av ideelle lag og foreninger, universiteter, skoler eller andre institusjoner kan skje uten å søke dispensasjon. Det er imidlertid forbud mot teltleirer, idrettsarrangementer og andre større arrangementer, men med adgang til å få dispensasjon for begrenset bruk i så måte. DN finner grunn til å presisere at en her sikter til virksomhet som innebærer aktiviteter utover vanlig ferdsel til fots, og at bestemmelsen ikke er til hinder for turvirkosomhet som nevnt foran. Det legges også til grunn at ordinær teltslagning med inntil noen få telt er tillatt.

Større arrangementer som turmarsjer, orienteringsløp etc må det derfor søkes om dispensasjon for. Når problemstillingene om omfang, tid og sted er avklart, bør det likevel kunne gis dispensasjon for flere år slik at unødig saksbehandling unngås.

Med hjemmel i naturvernloven § 22 første ledd og etter delegert myndighet, kan DN av hensyn til fredningsformålet ved forskrift forby eller regulere ferdselen i naturreservater dersom dette skulle vise seg nødvendig. Formuleringen er tatt inn i forskriftene som en opplysning. Dersom det skulle oppstå problemer som følge av ferdsel i et skogreservat, mener DN det er svært viktig at problemene søkes løst i et samarbeid mellom forvaltningsmyndigheten og aktuelle brukere/organisasjoner før en evt. vurderer å regulere eller forby ferdsel. I tilfeller der forvaltningsmyndighet ikke er delegert til kommunen, må kommunen trekkes med i et slikt samarbeid.

Adgangen til å regulere eller forby ferdsel, jf. naturvernloven § 22, omfatter all ferdsel og da også motorferdsel. I forbindelse med motorferdsel vil direktoratet understreke den økosystemtankegang som er lagt til grunn i skogvernet. Formålet er ikke bare knyttet til å bevare skogen i seg selv, men alt naturlig plante- og dyreliv og alle de naturlige økologiske prosessene. Dette fremkommer klart i fredningsformålet i de foreslåtte forskriftene. Dette innebærer at motorferdsel ikke bare kan vurderes i forhold til mulige skader på vegetasjonen, men også i forhold til at det kan ha forstyrrende effekter i forhold til dyrelivet og de naturlige økologiske prosessene. Motorferdsel i skogreservatene bør på dette grunnlag begrenses til et minimum, og det er behov for særskilte bestemmelser som gir mulighet til større grad av styring enn gjennom lov om motorferdsel. På bakgrunn av høringsrundene og fylkesmennenes tilrådinger, foreslår direktoratet spesielle tilpasninger i forskriftene for de enkelte områdene slik at motorferdsel i forbindelse med visse formål er tillatt eller kan tillates etter søknad.

Motorferdsel på barmark vil opplagt kunne komme i strid med fredningsformålet. Bestemmelsene i de foreslåtte forskriftene er ikke til hinder for gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings-, oppsyns-, skjøtels- og forvaltningsøyemed. Dette omfatter ikke øvelseskjøring i tilknytning til slike formål, der det må søkes om særskilt tillatelse. Utover dette mener DN i utgangspunktet at all motorferdsel på barmark må behandles på grunnlag av søknad, slik at både tidspunkt for kjøring, type kjøretøy, trasévalg og omfang kan vurderes i forhold til fredningsformålet. Unntak fra dette kan være motorferdsel på barmark langs etablerte, faste kjøretraséer og på veier. For uttransport av felt storvilt med lett terrenggående beltekjøretøy som for eksempel jernhest, elgtrekk etc., er DN kommet til at dette i de fleste områdene kan tillates uten at det trengs søkes dispensasjon for dette. For slik kjøring i områder med mye myr og våtmark, må det fortsatt søkes om dette.

DN mener at det ikke bør innføres et generelt unntak eller dispensasjonshjemmel for motorferdsel i forbindelse med tiltak godkjent i driftsplan for vilt og fisk.

Kraftlinjer

DN mener at vedlikehold av kraftlinjer og rydding i og langs trasé bør være tillatt, og at motorferdsel i forbindelse med tilsyn kan tillates etter søknad. Spørsmål om hogst av enkelttrær utenfor ryddebeltet og fornyelse av kraftlinjer, bør behandles som dispensasjonssaker.

Motorferdsel i forbindelse med drift, vedlikehold, fornyelse og oppgradering av installasjoner for overføring av kraft, skal skje etter søknad. Hensikten er å kunne planlegge kjøretraséer og lignende for dermed å kunne unngå å redusere verneverdier. Det skal for eksempel kunne gis tillatelser til et visst antall turer med motorkjøretøy eller for et begrenset tidsrom, i forbindelse med drift og vedlikehold av installasjoner for overføring av kraft.

Ved akutte feil på kraftledninger kan det oppstå behov for umiddelbar reparasjon av installasjoner som medfører bruk av motorkjøretøy. I slike akutte tilfeller vil det ikke være tid til å innhente tillatelse til bruk av motorkjøretøy i verneområdet. Det forutsettes i slike tilfeller at motorferdsel skjer mest mulig skånsomt, og at det snarest mulig i ettertid meldes fra til ansvarlig forvaltningsmyndighet for verneområdet.

Plantefelt

Noen av områdene omfatter plantefelt, som det av hensyn til fredningsformålet kan være ønskelig å ta ut. Følgelig er det i forskriftene gitt mulighet til hogst av plantefelt etter søknad. Der det er åpnet for hogst av plantefelt er det også tatt med mulighet for å søke om motorferdsel i forbindelse med dette.

Beiting

I tidligere verneplaner er begrepet "tradisjonell beiting" brukt, med dette er forstått beiting med de dyrearter og i det omfang som tidligere har foregått innenfor det aktuelle område. Gjennom behandlingen av "meldepliktområdene" ble etter avklaring mellom MD og Landbruks- og matdepartementet ordet "tradisjonelt" tatt ut. DN legger til grunn at beiting i skogreservater er tillatt uten spesielle restriksjoner, og at en eventuell regulering av beiting i et verneområde vil kreve at det fastsettes en egen forskrift om dette, og viser til ordlyden i forskriften: "Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til fredningsformålet ved forskrift regulere beitetrykket i hele eller deler av reservatet." Dersom det skulle oppstå problemer som følge av beiting i et skogreservat, mener DN at det er svært viktig at problemene søkes løst i et samarbeid mellom forvaltningsmyndigheten og aktuelle organisasjoner og brukere, før en eventuelt vurderer å regulere beitetrykket ved forskrift. I tilfeller der forvaltningsmyndighet ikke er delegert til kommunen, må kommunen trekkes med i et slikt samarbeid.

Bålbrenning

DN mener at spørsmålet om bålbrenning må relateres til områdenes sårbarhet - herunder størrelse, brannfare og mulighetene for slukking, forekomst og nydannelse av tørt virke og omfanget av bruk. På bakgrunn av fylkesmennenes tilrådinger foreslår DN at bålbrenning på visse vilkår tillates i enkelte av områdene. Fordi vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er fredet mot skade og ødeleggelse, må det åpnes for bålbrenning i forskriftene. DN foreslår at "bruk av tørre kvister og medbrakt ved til bål" generelt skal være tillatt i reservater på over 1 km². Etter konkret vurdering kan det likevel foreslås bålforbud i noen av reservatene som er over 1 km², eller at det bare er tillatt å ta tørre (dvs. døde) kvister fra bakken eller benytte medbrakt ved.

Vedhogst

I en del reservater finnes det hytter eller koier, og det er ofte ønske om å hogge ved til disse. DN mener slik hogst er akseptabel der konsekvensene av å frakte inn ved er større enn selve hogsten. Der hvor hytter eller koier har gode adkomstmuligheter (nær vernegrensen eller vei) bør derimot ved transporteres inn.

Militær operativ virksomhet

DN viser til brev fra Forsvarets overkommando, Operasjonsstaben, av 07.01.97 der det fremgår hva som menes med "militær operativ virksomhet" i vernede områder. Motorferdsel i forbindelse med vanlige øvelser omfattes ikke av begrepet, og er således ikke tillatt.

Forskning og andre undersøkelser i verneområder

I medhold av fredningsforskriftenes § 8 kan det gjøres unntak fra forskriften for vitenskapelige undersøkelser eller arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning dersom det ikke strider mot formålet med fredningen. Det presiseres i denne sammenheng at slike undersøkelser må vurderes fra område til område, samt at undersøkelser med formål å finne økonomisk drivbare forekomster ikke vil være ønskelige, da utnyttelse av slike i de aller fleste tilfeller vil være i strid med verneformålet. Når det gjelder behovet for vitenskapelige undersøkelser, viser DN til at søknader om dette må behandles etter forskriftens § 8.

Miljøverndepartementet viser til at i en del verneforskrifter er det åpnet for bålbrekking med tørrkvist eller medbrakt ved, i samsvar med gjeldende lovverk. Mht. gjeldende lovverk vises i den sammenheng bl.a. til Lov om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver (brann- og eksplosjonsvernloven), tilhørende forskrifter samt eventuelle lokale bestemmelser om bålbrekking fastsatt av den enkelte kommune.

MD har foretatt mindre tekniske justeringer i enkelte punkter i verneforskriftene. MD slutter seg for øvrig til DN når om forhold knyttet til verneforskriftene.

12. Merknader til områdene som foreslås vernet

12.1. *Kjaglidalen naturreservat (utvidelse av eksisterende Kjaglidalen naturreservat) Bærum kommune, Akershus fylke.*

Utvidelsesareal 370 dekar, hvorav 370 dekar produktiv skog. Nytt totalareal 1980 dekar, hvorav 1714 dekar prod. skog. Kjaglidalen ligger nordvest i Bærum, og utvidelsesforslaget utgjør to delområder. Det ene delområdet ligger nord for eksisterende naturreservat, mens det andre delområdet ligger øst for den nordre delen av Kjaglidalen naturreservat.

Verneverdi: Det nordlige området er et svært variert område med stor tetthet av viktige strukturer og nøkkelementer og stor variasjon, rike skogtyper, gammel skog med stor tetthet av død ved i ulike nedbrytningsstadier, brukbar kontinuitet og rik sumpskog. Dette gir grunnlag for et rikt og variert arts mangfold med mange interessante og sjeldne arter. Området er vurdert som nasjonalt verneverdig (***). I det østlige området vurderes naturverdiene som lokalt verneverdige(*). Området vil styrke det eksisterende reservatet ved at arronderingen blir bedre, samtidig som det bidrar til å oppfylle manglene ved skogvernet når det gjelder rike vegetasjonstyper.

Verneformål: Formålet med fredningen er å bevare et skogområde som økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv. Området utgjør en spesiell naturtype i egenskap av markerte daldrag med rik og variert skog med forskjellige utforminger av edellauvskog og rike barskog- og sumpskogområder med lang skoglig kontinuitet, med mange sjeldne og plantegeografisk interessante plantearter og en artsrik fuglefauna. Videre er formålet å bevare interessante geologiske og kvartærgeologiske avsetninger, og kulturlandskapstrekk som forteller om tradisjonell bruk av dalen. Området har stor egenart og er godt egnet for undervisningsformål. Området oppfyller kriteriene i § 8 i naturvernloven, og aktuell verneform er fredning av området som naturreservat.

Tekniske inngrep: I det nordre området er det satt ut to saltsteiner for elg. Disse fører til tråkkskader i til dels rik, verneverdig sumpskog og det er viktig at disse flyttes for å unngå skader i området.

Planstatus: Området ligger i Oslomarka, og er lagt ut som LNF-område i kommuneplanen.

For øvrige opplysninger om saksbehandlingen for området henvises til felles beskrivelse for områdene i Bærum kommune, se kap. 12.4. nedenfor.

12.2. Ramsåsen naturreservat (utvidelse av eksisterende Ramsåsen naturreservat), Bærum kommune, Akershus fylke.

Utvidelsesareal 234 dekar, hvorav 232 dekar produktiv skog. Nytt totalareal 435 dekar. Ramsåsen ligger sørvest i Bærum og danner en 2,5 km østvendt skrent. Det aktuelle utvidelsesområdet ligger sør for det eksisterende Ramsåsen naturreservat.

Verneverdi: Området utgjør et viktig tillegg til eksisterende reservat. Det fremviser relativt stort spenn i vegetasjonstyper og økologiske gradienter, bl.a. gammel edellauvskog med stor tetthet av viktige nøkkelementer og fuktig edellauvskog på tykkere løsmasser. Videre finnes gammel granskog med mye død ved og bra kontinuitet. Området fremviser rik og variert biologisk mangfold innen mange grupper. Utvidelsen vil føre til større variasjonsbredde i reservatet ved at flere vegetasjonstyper blir representert. Flere truede vegetasjonstyper finnes. Arealet vurderes i sin helhet som nasjonalt verneverdig.

Verneformål: Formålet med fredningen er å bevare et skogområde som økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv. Området er tilnærmet urørt og utgjør en spesiell naturtype i egenskap av en klassisk utforming av skogtypen alm-lindeskog med innslag av hegg og tilhørende markvegetasjon. Formålet er videre å bevare en frodig og velutviklet gråor-askeskog med høye gamle trær, og en mosaikk av andre rike vegetasjonstyper med sjeldne og plantegeografisk interessante arter. Området skiller seg ut ved sin egenart og har stor pedagogisk betydning. Området oppfyller kriteriene i § 8 i naturvernloven, og aktuell verneform er fredning av området som naturreservat.

Tekniske inngrep: Det ligger en liten koie i området, som brukes av speidere.

Planstatus: Området ligger i Oslomarka, og er lagt ut som LNF-område i kommuneplanen.

For øvrige opplysninger om saksbehandlingen for området henvises til felles beskrivelse for områdene i Bærum kommune, se kap. 12.4. nedenfor.

12.3. Isi naturreservat, Bærum kommune, Akershus fylke.

Totalareal 1330 dekar, hvorav 1310 dekar produktiv skog. Området ligger nord i Bærum, øst for Kjaglidalen. Lokaliteten omfatter i hovedsak en sørvestvendt kupert lise som gjennomskjæres av bekkedaler og søkk.

Verneverdi: Området har meget stor økologisk variasjon, og stor mosaikk i vegetasjonssamfunn og forekomster av flere truede vegetasjonstyper. Mange rike vegetasjonstyper er i relativt upåvirket tilstand. Området huser et variert og rikt biologisk mangfold innen flere artsgrupper og innehar stor tetthet av viktige nøkkelementer, strukturer og skogtyper for biologisk mangfold. Karplantefloraen er rik og variert. En av de nordligste forekomstene på Østlandet av ramsløk vokser her. Området vurderes som nasjonalt verneverdig (***).

Verneformål: Formålet med fredningen er å bevare et skogområde som økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv. Området er tilnærmet urørt, med naturskogpreg. Det inneholder stor variasjon i naturgrunnlag og vegetasjonssamfunn, med høy andel rike skogtyper og stort innhold av død ved, og med flere rødlistede arter. Området har stor pedagogisk betydning. Området oppfyller kriteriene i § 8 i naturvernloven, og aktuell verneform er fredning av området som naturreservat.

Tekniske inngrep: Ingen kjente.

Planstatus: Området ligger i Osloområdet, og er lagt ut som LNF-område i kommuneplanen.

12.4. Felles omtale av saksbehandlingen for områdene i Bærum kommune:

Lokale og sentrale høringsuttalelser: er referert i kap. 9.1.1.

Fylkesmannens tilrådning for områdene Kjaglidalen, Ramsåsen og Isi.

De fleste høringsinstansene er generelt positive, eller nøytrale til forslagene. Det fremkommer imidlertid spesielt kritiske bemerkninger til metoden *frivillig vern* og avgrensningen.

Generelle merknader: NOA og SABIMA har kritiske kommentarer til selve prosjektet "frivillig vern". *Fylkesmannen* kommenterer ikke disse men sender dem over til DN.

Avgrensning: Flere høringsinstanser har merknader til forslagene avgrensning. De mener at områdene er for dårlig og snaut avgrenset. *Fylkesmannen* minner om at gangen i denne saken i hovedsak er at grunneier har tilbudt et areal som gjennom skogregistreringen indikerte å inneholde verneverdier. Grenseendringer, både etter anbefaling fra fylkesmannen og fra NINAs registreringer, er senere drøftet med grunneierne. Dette har ført til utvidelser i noen områder. Ettersom prosessen er forutsatt å være frivillig, viser grensene et kompromiss mellom grunneiers interesser og vernemyndighetens ønsker. Hvorvidt dette er best oppnåelige grense, alle forhold tatt i betraktning, gjenstår å se til evalueringen av metoden. *Fylkesmannen* mener at grensene er forsvarlige ut fra forutsetningene.

Forskrifter: SLF anbefaler at begrepet "tradisjonell beiting" ikke brukes i forskriften da dette virker unødvendig begrensende. DNs mulighet til å begrense beitetrykket burde være tilstrekkelig forsikring for at beite ikke skader verneformålet. *Fylkesmannen* er enig i dette, og foreslår at uttrykket *tradisjonell beiting* i forskriftenes § 5 erstattes med *beiting*.

NVE forutsetter at vassdrags- og energianlegg blir ivarettatt i fredningsforskriften i samsvar med avtale mellom NVE og DN. Hafslund Nett AS, som er konsesjonshaver i området, har uttalt at de ikke har installasjoner i områdene og at de ikke har planer om slike. *Fylkesmannen* mener derfor at det ikke er behov for å ta inn unntaksbestemmelser i forskriftene for å ivareta vassdrags- og energianlegg.

UiO er skeptisk til at det tillates bruk av motorisert ferdsel i §§ 4 og 5 i forskriften for Kjaglidalen naturreservat og at eksisterende skogsveier og eksisterende stier og løyper kan utbedres. *Fylkesmannen* viser til at eksisterende skogsvei sporadisk er i bruk til tømmertransport fra bakenforliggende skog. Skogsveien ligger i det allerede vedtatte Kjaglidalen naturreservat, og berører ikke utvidelsene. På grunn av det bratte og ustabile terrenget, oppstår det tid om annen rasskader på veien som gjør den farlig å ferdes på og som gjør at det er viktig at veien kan oppgraderes i disse områdene. Når det gjelder merking og utbedring av eksisterende stier og løyper vil dette bidra til å kanalisere ferdsel og muligens hindre slitasje i dette sårbare området. *Fylkesmannen* mener at forskriftene slik de foreligger gir god kontroll med disse temaene.

I forskriften for Isi naturreservat, § 3 pkt. 6 og § 4 pkt. 4 og 5, foreslås tilføyd "nord-sørgående traktorvei" for å identifisere veien som ikke synes å ha noe navn.

Forvaltningsmyndighet: Akershus Bondelag og Norges Bondelag mener at forvaltningsmyndigheten bør legges til kommunen. *Fylkesmannen* etterlyser resultatet av Direktoratet for naturforvaltnings forhandlinger med Bærum kommune om forvaltningsmyndighet for verneområder.

Skjøtselplan: Flere høringsinstanser mener at nødvendige skjøtselplaner må utarbeides snarest mulig. *Fylkesmannen* mener at det særlig for Kjaglidalen naturreservat er viktig å utarbeide forvaltningsplan, men at dette beror på økonomiske rammer og de prioriteringer som årlig foretas.

Diverse: Jernbaneverket peker på at tunneltrase for Ringeriksbanen tangerer Kjaglidalen naturreservat i sørvestenden, og at naturreservatet kan bli berørt i anleggsfasen. UiO uttrykker bekymring for dette. Fylkesmannen har deltatt, og vil delta i den kommende planprosessen og ivareta vernemyndighetens interesser. Flere høringsinstanser peker på nærliggende områder på Isi og Tanum/Jordbru som har store verneverdier. Dette ligger, etter Fylkesmannens oppfatning, utenfor denne saken.

Fylkesmannen tilrår at Kjaglidalen naturreservat, Ramsåsen naturreservat og Isi naturreservat opprettes med avgrensning som foreslått i høringsutkastet og i samsvar med avtaler inngått med grunneierne.

DNs tilrådning for områdene Kjaglidalen, Ramsåsen og Isi.

Generelle merknader: NOA og SABIMA har kritiske kommentarer til selve prosjektet "frivillig vern". Fylkesmannen kommenterer ikke disse men sender dem over til Direktoratet for naturforvaltning. Da disse kommentarene har mye til felles med kommentarer til de foreslåtte verneområdene i Telemark, har DN omtalt dette forholdet under kap. 10, og henviser til dette.

Avgrensning: DN er enig i at det hadde vært ønskelig med bedre arrondering av de aktuelle områdene. En av premissene for frivillig vern er at det skal oppnås enighet om erstatningssum, avgrensning og verneforskrift før vernevedtak fattes. Det kan medføre at det ikke oppnås ønska arrondering av alle områder. DN mener de foreslåtte verneområdene alle inneholder store naturfaglige kvaliteter som tilfredsstiller naturvernlovens krav til naturreservater, og tilrår - på tross av at det finnes miljøkvaliteter på utsiden av de foreslåtte verneområdene - at områdene vernes som foreslått. DN ønsker det arbeides for på sikt å bedre arronderingen av områdene.

Forskrifter: DN slutter seg til fylkesmannens tilrådning, og viser til omtalen av beiting i kap. 11. Fylkesmannen mener derfor at det ikke er behov for å ta inn unntaksbestemmelser i forskriftene for å ivareta vassdrags- og energianlegg. DN slutter seg til fylkesmannens tilrådning på dette punktet. UiO er skeptisk til at det tillates bruk av motorisert ferdsel i §§ 4 og 5 i forskriften for Kjaglidalen naturreservat og at eksisterende skogsveier og eksisterende stier og løyper kan utbedres. Fylkesmannen mener at forskriftene slik de foreligger, gir god kontroll med disse temaene. DN slutter seg til fylkesmannens tilrådning på dette punktet.

Forvaltningsmyndighet: Akershus Bondelag og Norges Bondelag mener at forvaltningsmyndigheten bør legges til kommunen. DN legger opp til at det er Direktoratet for naturforvaltning som i henhold til vanlig praksis skal avgjøre hvem som skal være forvaltningsmyndighet for det enkelte området.

Skjøtselsplan: Direktoratet støtter at forvaltningen av verneområdene bør bygge på forvaltningsplaner, men at utarbeidelse av slike må basere seg på en konkret vurdering av forvaltningsmyndigheten for hvert enkelt område i forhold til behov og tilgjengelige ressurser.

Diverse: Jernbaneverket peker på at tunneltrase for Ringeriksbanen tangerer Kjaglidalen naturreservat i sørvestenden, og at reservatet kan bli berørt i anleggsfasen. UiO uttrykker bekymring for dette. Fylkesmannen påpeker at de har deltatt, og vil delta i den kommende planprosessen og ivareta vernemyndighetens interesser. DN mener dette sammen med den generell dispensasjonsadgangen i § 8 i fredningsforskriften bør sikre en best mulig gjennomføring av dette tiltaket. Flere høringsinstanser peker på nærliggende områder på Isi og Tanum/Jordbru som har store verneverdier. DN viser til kommentarene over til avgrensningen av verneområdene.

Tilrådning Kjaglidalen: DN tilrår at fylkesmannens forslag til utvidelse av Kjaglidalen naturreservat legges til grunn for avgrensningen av verneområdet, slik at eksisterende Kjaglidalen naturreservat går inn i det nye Kjaglidalen naturreservat. Det er ikke foreslått innholdsmessige endringer i verneforskriften etter lokal og sentral høring. DN viser forøvrig til

de generelle kommentarene i kap. 11 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår fredning av Kjaglidalen som naturreservat.

Tilrådning Ramsåsen: DN tilrår at fylkesmannens forslag til utvidelse av Ramsåsen naturreservat legges til grunn for avgrensningen av verneområdet, slik at eksisterende Ramsåsen naturreservat går inn i det nye Ramsåsen naturreservat. Det er ikke foreslått innholdsmessige endringer i verneforskriften etter lokal og sentral høring. DN viser forøvrig til de generelle kommentarene i kap. 11 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår fredning av Ramsåsen som naturreservat.

Tilrådning Isi: DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. Det er ikke foreslått innholdsmessige endringer i verneforskriften etter lokal og sentral høring. DN viser forøvrig til de generelle kommentarene i kap. 11 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår fredning av Isi som naturreservat.

MDs tilrådning for områdene Kjaglidalen, Ramsåsen og Isi: MD mener det er uheldig at avgrensningen av bl.a. Isi naturreservat ikke fanger opp viktige verneverdier.

MD viser til at Jernbaneverket har uttalt at planlagt tunneltrase for Ringeriksbanen tangerer Kjaglidalen naturreservat i sørvestenden, og at naturreservatet kan bli berørt i driftsperioden da tverrslag etc. ikke blir fastlagt før ved endelig detaljplanlegging. MD viser til at hvis det blir aktuelt med tverrslag eller andre inngrep i naturreservatet i forbindelse med planlagt tunneltrase for Ringeriksbanen, og hvis det ikke er mulig å finne alternative løsninger utenfor verneområdet, må dette vurderes i forhold til den generelle dispensasjonsbestemmelsen i § 8 i fredningsforskriften. MD viser også til at Fylkesmannen påpeker at de vil delta i den kommende planprosessen. MDs vurdering er at samarbeid mellom ulike myndigheter i den videre planprosessen, sammen med den generell dispensasjonsadgangen i fredningsforskriften, bør sikre en best mulig gjennomføring av dette tiltaket.

For øvrig slutter MD seg til DN, og tilrår at følgende naturreservater opprettes i henhold til vedlagte forskrifter og kart: Kjaglidalen naturreservat, Ramsåsen naturreservat, Isi naturreservat.

12.5. Faulestadheia naturreservat, Drangedal kommune, Telemark fylke.

Totalareal 2990 dekar, hvorav 1326 dekar produktiv skog. Faulesteheia ligger i Singusdal, ca 5 km sør for Flåvatn, lengst nord i Drangedal mot grensa til Nome kommune.

Verneverdi: Naturverdiene i området er begrenset, og biologisk sett er de vestvendte liene med lågurtgranskog og mye gammel osp mest verdifulle. Granskogen er generelt hardt hogstpåvirket og har lite nøkkelelementer i dag. Skogen har imidlertid et fuktig, stabilt skogsklima, og visse kvaliteter for fuktighetskreven lav og moser. Interessant er også partiet med ospesuksesjon etter skogbrann, som antas å ha hatt tilnærmet fri utvikling etter brannpåvirkningen. Området oppfyller i liten grad mangelanalysen (Framstad et al. 2002), men mindre arealer med lågurtsskog og høstaudeskog, samt forekomst av boreal lauvskog, i tillegg til brannpåvirkning, trekker opp. Med den utvidelsen som er foreslått har området regional verneverdi (**).

Verneformål: Formålet med fredningen er å bevare et skogområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har særskilt vitenskaplig verdi som typeområde, og er skoghistorisk interessant med forekomst av fritt utviklet ospesuksesjon etter skogbrann. Området oppfyller kriteriene i § 8 i naturvernloven, og aktuell verneform er fredning av området som naturreservat.

Tekniske inngrep: En stor kraftledning berører området helt i nordøstre del. Springkot-tjønnene er demt litt opp og vannspeilene reguleres noe. Vannet nyttes til drift av et minikraftverk. Det er satt ut fisk og kalking har vært gjennomført for å regulere surheten i Springkottjønnene.

Planstatus: Området er LNF – område i kommuneplanen for Drangedal.

Merknad: Tilbudet om frivillig vern omfattet i utgangspunktet kun deler av eiendommen Reiersdalen, gnr/bnr 1/1 i Drangedal. Området ble senere utvidet til også å gjelde naboeiendommen gnr/bnr 1/10. Bare deler av denne eiendommen, men likevel viktige områder i vernesammenheng, er omfattet av naturfaglige undersøkelser som er rapportert i NINA Rapport 816. Etter at forhandlingene om økonomisk erstatning er gjennomført er avgrensningen av området på eiendommen 1/1 justert etter avtale med grunneier. Nytt areal for denne eiendommen er nå redusert fra 1876 daa til 1805 daa. Vesentlig hogstklasse II, men også noe annet areal, er tatt ut.

For øvrige opplysninger om saksbehandlingen for området henvises til felles beskrivelse for områdene i Telemark fylke, se kap. 12.10. nedenfor.

12.6. Høydalsfjellet naturreservat, Drangedal kommune, Telemark fylke.

Totalareal 1842 dekar, hvorav 822 dekar produktiv skog. Området utgjøres av et større åskompleks på ca 2 km som strekker seg nordover nesten fra RV 356 langs nordsiden av Tokke rett vest for Henseid, ca 7 km fra Drangedal sentrum.

Verneverdi: Høydalsfjell – Godalsfjell er et uvanlig verdifullt skogområde med stor økologisk variasjon. Området har stort antall ulike skogtyper, fattige og tørre, rike og fuktige. Rikere edelløvskoger dekker betydelige partier, og særlig rike, tørre lindeskoger skal påpekes. Betydelige arealer har gammel skog med naturskogpreg med stor tetthet av viktige nøkkelelementer. Eikekjemper og eikeläger skal fremheves, og partier med gammel granskog i naturskogsnær tilstand med mye død ved finnes. Området har særlig verdi for sopp, og er blant de rikeste som er kjent på landsbasis. Mange rødlistede sopp, både markboende og vedboende, er dokumentert. Området har mange viktige kvaliteter som oppfyller mangelanalysen ved dagens skogvern. (Framstad et al. 2002) Her skal nevnes intakt lavereliggende skog i boreonemoral sone, intakte forekomster av rike skogtyper, og viktige forekomster av rødlistearter, samt større arealer med edelløvskog. Området har nasjonal verneverdi (***).

Verneformål: Formålet med fredningen er å bevare et tilnærmet urørt naturområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har også særskilt vitenskaplig verdi som referanseområde og er egenartet i form av særlig stor variasjon i økologiske forhold og skogtyper, gammel skog med stor tetthet av nøkkelelementer og en lang rekke trua og sjeldne arter. Området oppfyller kriteriene i § 8 i naturvernloven, og aktuell verneform er fredning av området som naturreservat.

Tekniske inngrep: Det er noen eldre traktorveier i området..

Planstatus: Området er LNF – område i kommuneplanen for Drangedal.

For øvrige opplysninger om saksbehandlingen for området henvises til felles beskrivelse for områdene i Telemark fylke, se kap. 12.10. nedenfor.

12. 7. Skottfjell naturreservat, Drangedal kommune, Telemark fylke.

Totalareal 735 dekar, hvorav 635 dekar produktiv skog. Skottfjell ligger i et kupert åslandskap på sørvestsiden av Drangedal, ca 5 km sør-sørvest fra Drangedal sentrum, Prestestranda.

Verneverdi: Store deler av liene viser typisk utforming av løvsuksesjon i sørboreal sone, og er interessant skoghistorisk. Granskogpartier med fuktighetskrevenne arter er dokumentert. Den sjeldne lavarten mjuktjafs (*Evernia divaricata*) er registrert. Klare verdier er også knyttet til gammel osp og død ved av osp i et fuktig og beskyttet klima, og flere interessante arter av lav og

sopp er registrert. Området oppfyller mangler ved dagens skogvern (Framstad et al. 2002) ved at det finnes representative og intakte utforminger av boreal løvskog i sein utviklingsfase, stor tetthet av gammel og død osp, forekomst av eldre, fuktig stabil granskog med stor verdi for fuktighetskrevede arter, og forekomst av interessante arter. Området har regional verneverdi (**)

Verneformål: Å bevare et skogområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har særskilt vitenskaplig verdi som referanseområde for løvsuksesjon i sørboreal sone, og er egenartet i form av et skoghistorisk interessant område med gammel og død osp i fuktig og beskytta lokalklima. Området oppfyller kriteriene i § 8 i naturvernloven, og aktuell verneform er fredning av området som naturreservat.

Tekniske inngrep: Det går en traktorveg inn i området fra nord.

Planstatus: Området er LNF-område i kommuneplanen for Drangedal.

For øvrige opplysninger om saksbehandlingen for området henvises til felles beskrivelse for områdene i Telemark fylke, se kap. 12.10. nedenfor.

12.8. Steinknapp naturreservat, Drangedal kommune, Telemark fylke.

Totalareal 3530 dekar, hvorav 1222 dekar produktiv skog. Steinknapp er et større heiområde som ligger rett sørvest for Drangedal sentrum, Prestestranda.

Verneverdi: Steinknapp–Langemyr område fremstår som særdeles verdifullt. Området har svært stor økologisk variasjon med et stort antall av forskjellige skog- og vegetasjonstyper. Rike edelløvskoger dekker et betydelig areal. Området har alle vegetasjonstyper som er kjent i Drangedal. Stor treslagsblanding, mye gammel og tildes lite påvirket skog av både boreal løvskog (særlig osp), edelløvskog, eikeskog, og svært stor tetthet og variasjon av nøkkelelementer. Antall eikekjemper er relativt høyt, og et stort antall av rødlistearter, hvorav noen svært sjeldne er registrert. Særlig gjelder dette sopp, både vedboende og markboende arter. Lokaliteten bidrar i betydelig grad til oppfylling av viktige påpekte mangler ved skogvernet i Norge. (Framstad et al. 2002). Samlet sett bedømmes området til å ha nasjonal verneverdi (*****).

Verneformål: Å bevare et tilnærmet urørt naturområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser. Området har særskilt vitenskaplig verdi som referanseområde og er egenartet i form av særdeles stor variasjon av rike vegetasjonstyper og lite påvirket skog med høy kontinuitet i gamle trær og død ved i ulike nedbrytningstadier. Området har betydning for bevaring av arts mangfoldet av truede og sårbare sopper på nasjonalt nivå. Området oppfyller kriteriene i § 8 i naturvernloven, og aktuell verneform er fredning av området som naturreservat.

Tekniske inngrep: Det går en traktorveg med to avgreininger inn i området. Det ligger også en hytte i tilknytning til denne veien. Det går en tursti gjennom området ut Holteskaret.

Planstatus: Området er LNF-område i kommuneplanen for Drangedal

For øvrige opplysninger om saksbehandlingen for området henvises til felles beskrivelse for områdene i Telemark fylke, se kap. 12.10. nedenfor.

12.9. Storsteinfjell naturreservat, Fyresdal kommune, Telemark fylke.

Totalareal 9264 dekar, hvorav 1621 dekar produktiv skog. Området ligger ca 7 km nordøst for Fyresvatn, rett sør for Husstøyl – Rollevstadvatnet.

Verneverdi: Storsteinfjellet med sine grunne furuskoger er meget velegnet som typeområde for natur-geografisk region 33a. Kjerneområdene er spesielt verdifulle med den gamle furuskogen som er blant de eldste vi kjenner til fra denne regionen. Sterk brannpreging gjør området skog-historisk interessant. På grunn av næringsfattig naturgrunnlag har området et lite artsmangfold, og bare et fåtall sjeldne og rødlista arter er registrert. Storsteinfjellet oppfyller i begrenset grad viktige mangler ved dagens skogvern. Området supplerer likevel tidligere fredede arealer på grunn av sin størrelse og viktige kjerneområder. Området har derfor regional verdi.(**)

Verneformål: Å ta vare på et nær urørt naturområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystem, arter og naturlege prosesser. Området har særskilt vitenskaplig verdi som typeområde og er egenartet i form av gammel naturskog av furu med høy alder og grove dimensjoner. Området oppfyller kriteriene i § 8 i naturvernloven, og aktuell verneform er fredning av området som naturreservat.

Tekniske inngrep: Det ligger to hytter og en gammel støl i området (Brøkkestølen). På stølen er det i dag bare rester etter stølshusa.

Planstatus: Området er LNF-område i kommuneplan for Fyresdal.

For øvrige opplysninger om saksbehandlingen for området henvises til felles beskrivelse for områdene i Telemark fylke, se kap. 12.10. nedenfor.

12.10. Felles omtale av saksbehandlingen for områdene i Telemark fylke.

Lokale og sentrale høringsuttalelser til områdene Faulestadheia, Høydalsfjellet, Skott fjell, Steinknapp og Storsteinfjell er referert i kap. 9.1.2.

Fylkesmannens tilrådning for områdene Faulestadheia, Høydalsfjellet, Skottfjell, Steinknapp og Storsteinfjell.

Avgrensning: Både SABIMA og NNV/NNV i Telemark påpeker at dokumentasjon og kunnskap om verneverdiene i noen områder tilsier at vernområdene burde vært utvidet. Fylkesmannen vil gå nærmere inn på dette konkret under omtalen av det enkelte område, men ønsker likevel å kommentere dette generelt. SABIMA foreslår at prosessen burde foregå slik at det blir gjort en grovregistrering for å avgrense et område som deretter skal detaljundersøkes. NNV mener at en har kunnskap nå i mange kommuner til å velge ut de viktigste områdene. Fylkesmannen er enig i at i noen av verneområdene i pilotprosjektet burde ha vært utvidet. I to av områdene ble informasjon/kunnskap om dette brukt til å gjøre henvendelser til nye grunneiere for å få til et bedre arrondert verneområde, som dekker kjente verneverdier. Disse grunneierne var positive. Det er også foretatt justeringer av grensene i noen av områdene ved at grunneiere som alt var med i tilbudet har samtykket i at grensen er justert. Fylkesmannen har også eksempel på at det ikke har vært mulig å få med mer areal fordi vedkommende grunneier ikke var positiv til vern. Dette viser for så vidt svakheten med et frivillig vern. I pilotprosjektet har det ikke vært aktuelt å ta med annet areal enn det som grunneier har samtykket i. Fylkesmannen vil bemerke at selv om en ikke får til den beste avgrensning i denne omgangen, kan det og bør det være aktuelt å ta opp igjen spørsmålet ved en senere anledning for å få til et mer fullstendig og bedre arrondert verneområde. Nå blir det en vurdering av verneverdiene samlet for det enkelte område som legges til grunn ved forslag om vern. Er området vurdert til minst regionalt verneverdig, kan en anbefale fredning selv om ikke arronderinga er ideell. Ingen av de aktuelle områdene i pilotprosjektet ble vurdert som ikke tilstrekkelig verneverdig fordi en ikke fikk optimal arrondering.

Forskrifter: Fylkesmannen har i den lokale tilleggshøringen foreslått at det i § 3 i forskriftene skulle tas inn ett nytt punkt om at bruk av sykkel, hest og kjerre og ridning utenfor etablerte

veier er forbudt. Norges Skogeierforbund har foreslått at punktet om at det ikke er lov å ri med hest utenfor etablerte veier skal tas ut, da en mener det er stier som opplagt vil egne seg til det uten at det bør være i strid med verneformålet. Det er vist til at dette ble gjort for et reservat i Bærum som også er en del av pilotprosjektet. Fylkesmannen har vurdert dette på nytt, og er enig med Skogeierforbundet i at ridning etter etablerte stier ikke er noen trussel for verneformålet. Fylkesmannen tilrår derfor at bestemmelsen endres til følgende som medtas i § 3 for alle forskriftene: - bruk av sykkel, hest og kjerre og ridning utenfor etablerte stier og veier er forbudt.

Fylkesmannens tilrådning for områdene i Telemark.

Faulestadheia:

Det er et vilkår i tilbudet fra grunneier at vernet ikke skal være til hinder for å sette opp ei jakt/fiskebu ved Springkot-tjønnane. Grunneier mener denne bør kunne ligge mellom Springkot-tjønnane. Han har foreslått en mindre grensejustering på et kart vedlagt uttalelsen. Grensen bør derfor justeres med ca. 10 meter. Grunneier foreslår at navnet på området skal endres til Faulestadheia naturreservat, i tråd med lokal uttalelse av navnet Faulestadheia. På M 711 er navnet Fuglesteheia brukt, men Fylkesmannen har ingen motforestillinger til dette og vil følge det forslaget. Likeledes nevner grunneier at "Springkåt- " som er brukt i høringsdokumentet egentlig skal være "Springkot- ". På M 711 er det denne betegnelsen som brukes. Fylkesmannen tar dette til etterretning og vil endre navnet i tråd med dette.

Faulestadheia oppfyller i liten grad kriterier i mangelanalysen. Naturverdiene er begrenset, det er berørt av en mindre vannkraftregulering, og en større kraftledning går så vidt innom det foreslåtte verneområdet. Fylkesmannen vil likevel innstille på fredning, siden området etter at det er utvidet samlet sett har regional verneverdi, og fordi området grenser inntil statens eiendom Ødeby i Nome, innkjøpt i forbindelse med fredningen av Mørkvassjuvet. Bare deler av denne eiendommen ble fredet i 2002. Det blir liggende en god del kulturskog mellom disse reservatene, men på lengre sikt kan det være aktuelt å binde disse sammen til et større sammenhengende reservat fra Flåvatn over til Faulestadheia i Reiersdalen. Med restaureringsområder, fredning av nedre del av Ødeby-eiendommen, eksisterende Mørkvassjuvet natur-reservat og foreslåtte Faulestadheia naturreservat, vil dette kunne bli et storområde på opp mot 13 km².

NNVF/fylkeslaget i Telemark påpeker at området kunne blitt mer verdifullt ved en utvidelse mot Melåsdaalen. Dette har til nå ikke vært aktuelt, men fylkesmannen mener dette må kunne tas opp med berørte grunneiere og deres organisasjoner ved en senere anledning.

SABIMA mener vern av dette området ikke må gå på bekostning av andre og mer verdifulle områder. SABIMA anbefaler dessuten grensejustering for å unngå uheldige kantsoner. I dette prosjektet er det ingen kvote på areal, slik at sett fra fylkesmannen vil ikke vern av dette området gå på bekostning av andre mer verdifulle områder. Fylkesmannen vurderer at når andel vernet skog totalt skal økes betydelig, må det også bli vernet noe mer av trivielle og typiske skogstyper i ulike deler av landet, særlig dersom en på lengre sikt kan få til store reservater. Fylkesmannen er enig i at området kunne vært bedre arrondert, men i hovedsak så er grensen satt på overgangen mellom gammel skog til det som i dag er yngre kulturskog, og området er for øvrig avgrenset i samråd med grunneier.

Det har ikke kommet innvendinger til foreslått forskrift.

Fylkesmannen tilrår at Fuglestadheia blir fredet som naturreservat under navnet Faulestadheia, med følgende endringer:

- avgrensning som vist i høringsdokumentet, bortsett fra en liten justering i tråd med høringsuttalelsen fra grunneier
- fredningsforskrift som i høringsdokumentet, men med et tillegg i § 3 som nevnt under Fylkesmannens generelle kommentarer.

Høydalsfjellet:

Fylkesmannen legger til grunn at skattespørsmålet løses slik at frivillig vern av skog kan gjennomføres i tråd med intensjonene. Når det må søkes om merking, rydding og vedlikehold av eksisterende stier, løyper og gamle ferdselsveier, er dette fordi forvaltningsstyresmakta ønsker å ha kontroll med at slike tiltak ikke går ut over fredningsformålet. Det vil således bli gjort en vurdering i det enkelte tilfelle, og dersom søknaden innvilges kan slike tillatelser gis for flere år.

Det har ikke kommet innvendinger til foreslått forskrift.

Fylkesmannen tilrår at Høydalsfjellet blir fredet som naturreservat med slik avgrensning og med fredningsforskrift som vist i høringsdokumentet, men med et tillegg i § 3 som nevnt under Fylkesmannens generelle kommentarer.

Skottfjell:

Fylkesmannen tilrår at Skottfjell blir fredet som naturreservat med slik avgrensning og med fredningsforskrift som vist i høringsdokumentet, men med et tillegg i § 3 som nevnt under Fylkesmannens generelle kommentarer.

Steinknapp:

Som en grunneier kommenterer, har den enkelte grunneier ikke gitt sitt endelige tilsagn til vernet. Fra forhandlingspartene har det imidlertid kommet et anbefalt forslag om pris med den avgrensning og med det sett av verneregler som er sendt på høring.

En grunneier har i sin uttalelse sagt at han er uenig i flere av bestemmelsene i forskriften som ble sendt på høring, uten å gå nærmere inn på det. Ved telefonisk henvendelse til grunneiers sønn, viser det seg at dette i hovedsak beror på en misforståelse.

Gjenstående tema synes å være muligheten for å ta ut enkelttrær av ask fra verneområdet som virke til restaurering av gamle redskaper og kulturminner. Grunneier ønsker dette siden hans sønn dels har slikt arbeid som profesjon. Å kunne ta ut virke til en kommersiell virksomhet er en uvanlig bestemmelse i en forskrift for et naturreservat. Når Fylkesmannen likevel finner å kunne imøtekomme dette ønsket, så er det fordi det er opplyst at det er snakk om et svært lite omfang. Det er antydning 1 – 3 asketrær år om annet, og det er også opplyst at det ikke er aktuelt med motorisert ferdsel, da virket vil bli dratt ut for hånd siden det er så bratt lende i området. Siden denne eiendommen inneholder betydelige miljøverdier med flere kjerneområder er det viktig at eiendommen kan inngå i et framtidig reservat. Det vil dessuten bli en dårlig arrondering av verneområdet dersom denne eiendommen utgår.

Fylkesmannen er enig med SABIMA og NNVF i at arronderingen av området ikke er den beste med hensyn på å få med registrerte naturverdier. Det var imidlertid dette som på det nåværende tidspunkt var mulig å få til gjennom et frivillig vern.

Fylkesmannen tilrår at Steinknapp blir fredet som naturreservat med avgrensning som vist i høringsdokumentet og med følgende endringer av forskrifta:

- fredningsforskrift som i høringsdokumentet men med et tillegg i § 3 i som nevnt under Fylkesmannens generelle kommentarer.
- § 5 nr 3 andre setning endres til: *Hogst av enkelte trær til vedlikehold og restaurering av den nasjonale kulturarven.*

Storsteinfjell:

Storsteinfjell dekker i begrenset grad mangler ved dagens skogvern. Fylkesmannen mener likevel at Storsteinfjell er velegnet som typeområde og er egenartet i form av gammelskog av furu med høy alder. Området vil supplere tidligere vernede områder i regionen og har interesse i form av at det er et større sammenhengende område med visse urskogelementer og spor etter tidligere skogbranner. Det er mulig det finnes tilsvarende skogområder i Fyresdal, men det er

dette verneområdet det tas stilling til nå, i og med at det ikke er gitt tilbud om tilsvarende store områder fra andre grunneiere i Fyresdal. Fylkesmannen vil minne om at Skogutvalget i Norges Naturvernforbund i sin rapport "Våre siste villmarker" i 2002 presenterte Storsteinfjell (Haugeheii) som et av de største gjenværende naturskogområdene med gammel furuskog i Vest-Telemark. Området var også aktuelt i verneplan I for barskog, men ble den gang ikke vernet.

Når det gjelder motorferdsel så legger Fylkesmannen til grunn at kommunen må føre en streng praksis når det gjelder løyver for kjøring med skuter etter fastlagte traseer til de to hyttene og til Brokkestøylen. Når det gjelder vedhogst så kan dette tillates av forvaltningsmyndigheten etter søknad, og det er ikke slik at en har krav på å få søknaden innvilget. Det vil således bli gjort en vurdering i hvert enkelt tilfelle, og det forutsettes at tiltaket ikke må gå ut over verneverdiene. I første omgang må ved til bruk på hyttene tas på det nærmere angitte området som kan ryddes og holdes åpent rundt hyttene.

På Brokkestøylen finnes i dag bare gamle rester etter et lite stølshus. I tråd med ønske fra grunneier er forskrifta ikke til hinder for at dette huset kan gjenreises. Dette er en uvanlig bestemmelse for naturreservater. Fylkesmannen har vurdert om stølsoområdet derfor burde utgå fra det foreslåtte verneområdet, men siden områdene rundt Brokkestøylen er et av de dokumenterte kjerneområdene med noen av de mest rike vegetasjonstypene i hele området, er det svært ønskelig å få disse arealene med i verneområdet. Å trekke dette området ut ville også gi verneområdet en dårligere arrondering.

I tilbudet fra grunneierne i Storsteinfjell var det satt som et krav at det skulle være anledning til ferdsl og kløving med hest. For å imøtekomme dette, innføres det et unntak i forskriftens § 5.

Fylkesmannen tilrår at Storsteinfjell blir fredet som naturreservat med slik avgrensning som vist i høringsdokumentet. Fylkesmannen tilrår videre at fredningsforskrifta blir som i høringsdokumentet men med følgende endringer:

- et tillegg i § 3 i samsvar med det som er nevnt under Fylkesmannens generelle kommentarer.
- et nytt punkt under unntak etter søknad i § 5; - *Bruk av kløvhest.*

DNs tilråding for områdene i Telemark.

Generelle merknader: Når det gjelder spørsmålet om avgrensningen av områdene, og hvordan de naturfaglige registreringene er gjennomført, henvises til DNs merknader i kap. 10, da dette er tilsvarende problemstillinger som er tatt opp for flere av de andre områdene.

Avgrensning: Utgangspunktet for avgrensningene er de tilbudene som er mottatt. Under forhandlingene med grunneierne er det som fylkesmannen bemerker prøvd å få til utvidelser der dette har vært mulig. På sikt vil det være ønskelig at det prøves bedre arronderingen der viktige miljøkvaliteter ligger på utsida av verneområdene. DN slutter seg til fylkesmannens vurderinger når det gjelder grenseendringer som er foreslått som følge av høringen.

Forskrifter: I forhold til forskriftene foreslås fylkesmannen en endring i forhold til høringsforslaget for alle områdene. Forslaget går på å ta inn et nytt punkt i kap. 3 i fredningsforskriften, som setter forbud mot bruk av sykkel, hest og kjerre utenfor eksisterende veier. Dette forslaget ble sendt på ekstra høring lokalt uten at det kom bemerkninger til dette. Dette er et forbud som er standard i de fleste naturreservater, og DN slutter seg til at dette tas inn i forskriftene. DN slutter seg også til fylkesmannens tilråding om å åpne for bruk av kløvhest etter søknad i Storsteinfjell. Når det gjelder vedhogst, viser DN til den generelle omtalen av dette under kap. 11. Det er to forhold DN vil knytte kommentarer til når det gjelder forskriftene:

- tillatelse til å gjenreise delvis nedfalt stølshus på Brokkestøylen i Storsteinfjell naturreservat. Oppsetting av nye bygninger i naturreservater har bare vært aktuelt dersom eksisterende bygninger har brent ned. Når det gjelder denne tillatelsen, begrunner

fylkesmannen det med at det er store naturfaglige kvaliteter rundt stølen som det er ønskelig å få inn i verneområdet, og at det er bedre å gi grunneier denne muligheten enn å foreta en avgrensning av verneområdet der stølen blir holdt utenfor verneområdet. DN slutter seg til fylkesmannens vurdering, men presiserer at dette er knyttet til de spesielle forholdene i dette området, og at det ikke er aktuelt på generelt grunnlag å åpne for oppsetting av nye bygninger i naturreservater.

- Åpning for å ta ut enkelttrær av ask i Steinknapp naturreservat etter søknad for restaurering av gamle redskaper. Det er ikke uvanlig at det gis tillatelse til uttak av trær i naturreservater, men vanligvis er dette knyttet til vedhogst for eksisterende hytter. Det som er spesielt i dette tilfellet er formålet med uttaket. DN slutter seg til fylkesmannens argumentasjon, men påpeker at det er viktig at denne dispensasjonsbestemmelsen praktiseres på en slik måte at det ikke går ut over verneformålet for verneområdet.

Tilråding Faulestadheia:

DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdene. DN tilrår at følgende bestemmelse tas inn i kap. 3 i fredningsforskriften:

”- bruk av sykkel, hest og kjerre og ridning utenfor etablerte stier og veier er forbudt”.

DN viser forøvrig til de generelle kommentarene i kap. 11 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår fredning av Faulestadheia som naturreservat.

Tilråding Høydalsfjellet:

DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdene. DN tilrår at følgende bestemmelse tas inn i kap. 3 i fredningsforskriften:

”- bruk av sykkel, hest og kjerre og ridning utenfor etablerte stier og veier er forbudt”.

DN viser forøvrig til de generelle kommentarene i kap. 11 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår fredning av Høydalsfjellet som naturreservat.

Tilråding Skottfjell:

DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdene. DN tilrår at følgende bestemmelse tas inn i kap. 3 i fredningsforskriften:

”- bruk av sykkel, hest og kjerre og ridning utenfor etablerte stier og veier er forbudt”.

DN viser forøvrig til de generelle kommentarene i kap. 11 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår fredning av Skottfjell som naturreservat.

Tilråding Steinknapp:

DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdene. DN tilrår at følgende bestemmelse tas inn i kap. 3 i fredningsforskriften:

”- bruk av sykkel, hest og kjerre og ridning utenfor etablerte stier og veier er forbudt”.

DN viser forøvrig til de generelle kommentarene i kap. 11 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår fredning av Steinknapp som naturreservat.

Tilråding Storsteinfjellet:

DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdene. DN tilrår at følgende bestemmelse tas inn i kap. 3 i fredningsforskriften:

”- bruk av sykkel, hest og kjerre og ridning utenfor etablerte stier og veier er forbudt”. Videre tilrår Direktoratet at det i kap. 5 tas inn følgende bestemmelse i fredningsforskriften” – bruk av kløvhest”. DN viser forøvrig til de generelle kommentarene i kap. 11 og slutter seg til fylkesmannens tilråding og tilrår fredning av Storsteinfjellet som naturreservat.

MDs tilråding for områdene i Telemark fylke: For Steinknapp naturreservat er verneformålet bl.a. å ”bevare et tilnærmet urørt naturområde” og det er omtalt at ”Området har også særskilt vitenskapelig verdi som referanseområde og er egenartet i form av stor variasjon av rike vegetasjonstyper og lite påvirket skog med høy kontinuitet i gamle trær og død ved i ulike nedbrytningsstadier.” På den bakgrunn er det uheldig og et brudd med tidligere praksis å åpne for hogst av enkelte asketrær. Denne hogsten er ikke begrunnet i et skjøtselsbehov knyttet til

verneverdiene i området. MD mener at det for denne type problemstillinger i framtiden legges til grunn samme restriksjonsnivå i naturreservater som opprettes ved frivillig skogvern som for øvrige naturreservater. For øvrig viser MD til brev 5.12.2005 fra Norges Skogeierforbund hvor det framgår at grunneieren av gnr. 33 bnr. 1 ikke ønsker vern. Følgelig må dette arealet tas ut av vernevedtaket for Steinknapp naturreservat, selv om arealet har viktige verneverdier. Arealet for Steinknapp naturreservat reduseres følgelig med ca. 295 dekar. I tillegg er verneforskriften endret vedrørende hogst av enkelttrær, da dette var knyttet til den nevnte eiendom som nå utgår.

Når det gjelder området Faulestadheia viser MD til brev 5.12.2005 fra Norges Skogeierforbund hvor det framgår at grunneieren med størst areal (gnr.1, bnr. 1) på nåværende tidspunkt ikke vil bekrefte vern. Det gjenværende arealet har ikke som selvstendig objekt tilstrekkelige verneverdier til at vernevedtak kan fattes for dette arealet. Området Faulestadheia må følgelig i sin helhet tas ut av verneforslaget.

For øvrig slutter MD seg til DN, og tilrår at følgende naturreservater opprettes i henhold til vedlagte forskrifter og kart: Høydalsfjellet naturreservat, Skottfjell naturreservat, Steinknapp naturreservat, Storsteinfjellet naturreservat.

12.11. Svartvannet naturreservat, Marker kommune, Østfold fylke.

Totalareal 1689 dekar, hvorav 1331 dekar produktiv skog. Området ligger på et myrrikt, markert høydedrag nordøst i Marker kommune, øst for Riksvei 21.

Verneverdi: Betydelige skogarealer oppe på platået har urørt, gammel naturskog med relativt høy verneverdi. Områdene med østvendt liskog ned mot Åkemannselva er hogd og plantet og har ingen spesiell verneverdi. I regionen er det vernet relativt lite barskog, slik at ytterligere vern har særskilt verdi. Området vurderes som å være av regional verneverdi (**) som supplementsområde.

Verneformål: Formålet med fredningen er å bevare et skogområde i grunnfjellstrøk i Sørøst-Norge som økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv som er knyttet til området. Området oppfyller kriteriene i §8 i naturvernloven, og aktuell verneform er naturreservat.

Planstatus: Området er i kommunens arealplan avsatt som LNF-område.

Tekniske inngrep: Det er foretatt hogst og planting i deler av området.

Lokale og sentrale høringsuttalelser: Referert i kap. 9.2.

Fylkesmannens tilrådning

Generelle merknader: Norges Naturvernforbund mener frivillig vern og ordnært vern må bidra til økt barskogvern. En viser til at de to områdene har relativt begrensede verneverdier og at ressursene primært burde ha vært benyttet til vern av andre, høyere prioriterte områder.

Avgrensning: Flere høringsinstanser foreslår utvidelse i øst og sørøst for å få med mer bergvegger og partier med gran (mye hogstpåvirket). *Fylkesmannen* viser til at avgrensningene av forslagene harmonerer med de vurderinger NINA gjorde, og som ble lagt til grunn i forhandlingene mellom DN og Vifor AS. Grensene bør derfor fastholdes slik de ble sendt på høring.

Forskrifter: Marker kommune bemerker at tømmertransport gjennom reservatet fra randsonen utenfor av driftsmessige årsaker kan bli nødvendig. *Fylkesmannen* viser til at veidekningen ut fra kart og flyfoto å dømme er god, med riksvei langs og nær vestgrensen og skogsbilvei/traktorvei like øst for reservatet. Dersom det likevel viser seg påkrevet, er en innstilt på å gi dispensasjon for tømmertransport på frossen og snødekt mark gjennom en del av reservatet. Reiselivsbedriftenes landsforening ønsker at sykling og bruk av hest ikke bør begrenses til

eksisterende traktorveier, som finnes i Brattås, men ikke i Svartvannet. Interessegruppa "Mer Villmark Nå" mener en skiløype nord i Svartvannet bør avvikles. *Fylkesmannen* viser til at Friluftsløven bl.a. hjemler sykling og ridning på stier i skog. Fylkesmannen viser til at terrengslitasje på stier i reservatene bør begrenses, og opprettholder derfor forbudet. Eventuelle konkrete saker om sykling og ridning kan vurderes ved dispensasjon. Eksisterende skiløyper kan opprettholdes. Norges Naturvernforbund viser til at staten blir grunneier og forslår derfor jaktforbud på storfugl og jerpe. "Mer Villmark Nå" mener det bør være jaktforbud i Svartvannet. *Fylkesmannen* viser til at staten ikke blir grunneier av reservatene og at det normalt i barskogvernsaker ikke legges opp til jaktbegrensninger, og går derfor inn for at Viltlovens bestemmelser gjøres gjeldende.

Skjøtselsplan: Østfold fylkeskommune savner retningslinjer for eventuell turstimerking. *Fylkesmannen* viser til at eventuelle søknader om merking kan vurderes løst ved dispensasjon. Fylkesmannen er ikke kjent med noen merket sti i Svartvannet.

Direktoratets tilråkning

Generelle merknader: DN mener området oppfyller kravene i naturvernloven til opprettelse av naturreservat. Det er i denne regionen lite areal vernet barskog fra før, og området vil derfor være et viktig supplement til eksisterende verneområder. DN mener det ikke er noen konflikt mellom vern av dette området og vern av andre viktige skoglokaliteter i sørboreal sone.

Avgrensning: På samme måte som fylkesmannen, viser DN til at avgrensningen av forslaget harmonerer med de vurderinger NINA gjorde, og som ble lagt til grunn i forhandlingene mellom DN og Vifor AS. Grensene bør derfor fastholdes slik de ble sendt på høring

Forskrifter: DN slutter seg til fylkesmannens vurderinger om forslagene til endringer i forskriften. Det er kun foretatt redigeringsmessige endringer i forskriften etter at forslaget har vært på høring.

Diverse: Disse områdene er deler av de tidligere Saugbruksskogene som Vifor/Skogeierforbundet kjøpte av Norske Skog.

Tilråkning Svartvannet:

DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. Det er ikke foreslått innholdsmessige endringer i verneforskriften etter lokal og sentral høring. DN viser forøvrig til de generelle kommentarene i kap. 11 og slutter seg til fylkesmannens tilråkning og tilrår fredning av Svartvannet som naturreservat.

MDs tilråkning: MD slutter seg til DN, og tilrår at Svartvannet naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

12.12. Brattås naturreservat (utvidelse av eksisterende Brattås naturreservat), Halden kommune, Østfold fylke.

Utvidelsesareal 882 dekar, hvorav 750 dekar produktiv skog. Nytt totalareal 5783 dekar, hvorav 4352 dekar produktiv skog. Utvidelsesforslaget omfatter to områder, et på østsiden og et på vestsiden av Brattås naturreservat. Arealmessig utgjør det vestre området størst areal. Brattås naturreservat er en gammel brannflate etter en storbrann i 1911, og hovedformålet med vernet var å ivareta den sekundære og inngrepsfrie suksesjonen etter brannen.

Verneverdi: Utvidelsesområdene utgjøres hovedsakelig av fattige og trivielle skogtyper. Bare helt lokalt i sørskråninger opptre mindre arealer med rikere skogtyper. Store deler av området har vært gjenstand for hogster både av nyere og eldre dato. En stor del av furuskogen oppe på plataet innover fra brattskrentene er gammel og har opprinnelig preg. Som tilleggsareal til det eksisterende reservatet er det disse arealene som har størst verdi. Utvidelsesarealene utgjør

isolert sett områder av lokal verneverdi. Utvidelsesforslaget har sin største verdi i at det gjør det eksisterende reservatet mer variert med innslag av vegetasjonstyper med bl.a. granskog som det finnes lite av innenfor det eksisterende reservatet.

Verneformål: Formålet med fredningen er å bevare et skogområde i grunnfjellstrøk i Sørøst-Norge, der en større del brant i 1911, som økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv som er knyttet til området. Området oppfyller kriteriene i §8 i naturvernloven, og aktuell verneform er fredning av området som naturreservat.

Planstatus: Området er i kommunens arealplan avsatt som LNF-område.

Tekniske inngrep: En kraftgate skjærer gjennom søndre del av det vestre utvidelsesområdet. Spor etter nyere og eldre hogster og eldre grøftinger.

Lokale og sentrale høringsuttalelser: Referert i kap. 9.2.

Fylkesmannens tilrådning

Generelle merknader: Som gjengitt for området Svartvannet.

Avgrensning: Flere høringsinstanser foreslår utvidelse for å få med hele stupet i sørvest. *Fylkesmannen* viser til at avgrensningene av forslagene harmonerer med de vurderinger NINA , og som ble lagt til grunn i forhandlingene mellom DN og Vifor AS. Grensene bør derfor fastholdes slik de ble sendt på høring.

Forskrift: Halden kommune mener at vedlikehold av skogsbilveien langs deler av reservatets vestgrense må innarbeides i verneforskriften. Fylkesmannen deler dette syn. Forskriften suppleres med en unntaksbestemmelse: "*Vedlikehold av skogsbilvei langs deler av reservatets vestgrense*" (§ 4.8). Reiselivsbedriftenes landsforening ønsker at sykling og bruk av hest ikke bør begrenses til eksisterende traktorveier. *Fylkesmannen* viser til at Friluftsløven bl.a. hjemler sykling og ridning på stier i skog. I Brattås finnes en gjennomgangssti / løype, lite egnet for sykling. Fylkesmannen viser også til at terrengslitasje på stier i reservatene bør begrenses - og opprettholder derfor forbudet. Eventuelt konkrete saker om sykling og ridning kan vurderes ved dispensasjon. Norges Naturvernforbund viser til at staten blir grunneier og forslår derfor jaktforbud på storfugl og jerpe. *Fylkesmannen* viser til at staten ikke blir grunneier av reservatene og at det normalt i barskogvernsaker ikke legges opp til jaktbegrensninger. Fylkesmannen går derfor inn for at Viltlovens bestemmelser gjøres gjeldende.

Skjøtselsplan: Østfold fylkeskommune savner retningslinjer for eventuell turstimerking. *Fylkesmannen* viser til at eventuelle søknader om merking kan vurderes løst ved dispensasjon. En er innstilt på at vedlikehold og merking av sti/skiløype gjennom det eksisterende *Brattås* naturreservat skal kunne fortsette.

Direktoratets tilrådning

Generelle merknader: Det er i denne regionen lite areal vernet barskog fra før, og utvidelsesforslaget vil styrke det etablerte verneområdet ved at reservatet blir mer variert med innslag av vegetasjonstyper med bl.a. granskog som det finnes lite av innenfor det eksisterende reservatet. DN mener det ikke er noen konflikt mellom den foreslåtte utvidelsen av dette området og vern av andre viktige skoglokaliteter i sørboreal sone.

Avgrensning: På samme måte som fylkesmannen, viser direktoratet til at avgrensningen av forslaget harmonerer med de vurderinger NINA gjorde, og som ble lagt til grunn i forhandlingene mellom DN og Vifor AS. Grensene bør derfor fastholdes slik de ble sendt på høring.

Forskrift: DN slutter seg til de vurderingene fylkesmannen har gjort når det gjelder forslagene til endringer i forskriften. Det er kun foretatt redigeringsmessige endringer i forskriften etter at forslaget har vært på høring.

Diverse: Utvidelsesarealene er deler av de tidligere Saugbruksskogene som Vifor/Skogeierforbundet kjøpte av Norske Skog. Etter høringen er det avklart hvem som blir ny eier av eiendommen utvidelsesforslaget for Brattås naturreservat omfatter. Han har i brev til direktoratet bedt om at grensen for verneområdet justeres i vest. Direktoratet tilrår ikke at grensen justeres i det aktuelle området. Dette ut fra at avgrensningen av verneområdet er avklart i forhold til tidligere eier, og at erstatningsfastsettelsen for området bygger på disse grensene. En endring av avgrensningen vil medføre nye forhandlinger om erstatning. Den nye grunneieren var kjent med den framforhandla avtalen mellom Vifor og staten om vern av området da han kjøpte eiendommen, og den foreslåtte avgrensningen lå til grunn for kjøpesummen.

Tilråddning Brattås: DN tilrår at fylkesmannens forslag til utvidelse av Brattås naturreservat legges til grunn for avgrensningen av verneområdet. Det betyr at det eksisterende Brattås naturreservat går inn i det nye Brattås naturreservat. Det er ikke foreslått innholdsmessige endringer i verneforskriften etter lokal og sentral høring. DN viser forøvrig til de generelle kommentarene i kap. 11 og slutter seg til fylkesmannens tilråddning og tilrår fredning av Brattås som naturreservat.

MDs tilråddning: MD slutter seg til DN, og tilrår at Brattås naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

12. 13. Risdalen naturreservat, Birkenes kommune, Aust-Agder fylke.

Totalareal 500 dekar.

Verneverdi: Området er vurdert å være regionalt verneverdig. Det inneholder en variasjon i skogtyper som er representative for regionen. I den gamle blandingsskogen i vest er det store biologiske kvaliteter. Her er registrert mange kravfulle sjeldne arter på gamle trær og relativt mye død ved. Hvis hele området blir stående urørt, vil mangfoldet av sjeldne arter knyttet til gammelskog øke.

Verneformål: Formålet med fredningen er å bevare et skogområde som økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv som er knyttet til området. Området inneholder en variasjon i skogtyper som er representative for regionen i tillegg til at området inneholder mange kravfulle og sjeldne arter. Området oppfyller kriteriene i §8 i naturvernloven, og aktuell verneform er fredning av området som naturreservat.

Planstatus: Området er i kommunens arealplan avsatt som LNF-område.

Tekniske inngrep: Helt i sørkanten og i nordøstre hjørne av området finnes det eksisterende driftsveg som brukes til utkjøring av tømmer fra naboeiendommene.

Lokale og sentrale høringsuttalelser: Referert i kap. 9.3.

Fylkesmannens tilråddning

Fylkesmannen ser svært positivt på dette forslaget fra grunneieren.

Forskrift: Birkenes kommune foreslår å endre verneforskriften for å kunne tillate bruk og vedlikehold av eksisterende driftsveg. Fylkesmannen slutter seg til forslaget fra Birkenes kommune, og tilrår følgende formulering tas inn i § 4 i forskriften: "Bruk og vedlikehold av eksisterende driftsveg langs Risdalsbekken og eksisterende driftsveg i nordøstre hjørne av reservatet ved Furuheia". Fylkesmannen tilrår følgende endring i § 3 i forskriften: "Bruk av naturreservatet til teltleirer, idrettsarrangement eller andre større arrangementer er forbudt.

Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til verneformålet ved forskrift forby eller regulere ferdselen i hele eller deler av naturreservatet.” Videre at det i §5 i forskriften tas inn: ” - avgrenset bruk av reservatet som angitt i § 3, punkt 5.” *Fylkesmannen* tilrår følgende endring i §5 i forskriften: ” - jakt - herunder bruk av egnet motorisert lett utstyr for uttransport av lovlig felt storvilt. Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til verneformålet ved forskrift forby eller regulere bruken i hele eller deler av naturreservatet.”

DNs tilråkning.

Generelle merknader: Ingen høringsparter har merknader til at området vernes, og det er heller ingen merknader til avgrensningen av verneområdet, unntatt Birkenes kommune som ber om at mulighetene for bruk av eksisterende driftsvei sikres. Dette er gjort gjennom endringer i forslag til verneforskrift.

Forskrifter: Før sentral høring ble forskriften justert i forhold til malen for skogreservater slik den nå er. Når det gjelder uttransport av felt storvilt, mener DN at formuleringen ”Uttransport med lett terreng-gående beltekjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget” bør brukes, tilsvarende som for andre reservater. Det er foreslått at dette ikke er et søknadspliktig tiltak men at det tas inn som et generelt unntak i forskriften. DN slutter seg til fylkesmannen når det gjelder endringer i fredningsforskriften vedr. eksisterende driftsveier og i forhold til arrangementer. DN slutter seg til fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet. Det er ikke foreslått endringer i verneforskriften etter sentral høring, men det ble gjort enkelte endringer i forskriftsutkastet før sentral høring. DN viser forøvrig til de generelle kommentarene i kap. 11 og slutter seg til fylkesmannens tilråkning om fredning av Risdalen som naturreservat.

MDs tilråkning: MD slutter seg til DN, og tilrår at Risvannet naturreservat opprettes i henhold til vedlagte forskrift og kart.

Miljøverndepartementet

tilråd:

Forskrifter om verneplan for skog fastsettes i samsvar med vedlagte forslag (vedlegg 1 – 10).